ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Από το 1900

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2023

ΤΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Από την Ηλεκτρονική Έκδοση

ΙΑΝ– ΦΕΒ - ΜΑΡ 2025

Έτος 30ο—Τεύχος 116

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Χρήστος Θανόπουλος

Διανύσαμε το μεγαλύτερο μέρος της Μεγάλης Σαρακοστής, περίοδο πνευματικής ανάτασης και αλληλεγγύης. Πλησιάζουν οι άγιες μέρες του Πάσχα. Πολλοί από εμάς θα βρεθούμε στη Σύρα μας και θα βιώσουμε τα Άγια Πάθη του Χριστού, κοντά στην εκκλησία, με τα όμορφα έθιμα του τόπου μας.

Ο Σύνδεσμος Συριανών πιστός στις φιλανθρωπικές του αρχές, έχει ήδη προσφέρει ένα ποσόν στη Στέγη Ανηλίκων και Εφήβων Σύρου, ενώ την Μεγάλη Τετάρτη θα δοθεί το καθιερωμένο βοήθημα σε εξήντα άπορες συριανές οικογένειες.

Διάφορες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν με μεγάλη επιτυχία και αυξημένη συμμετοχή μελών και φίλων. Η ξενάγηση στην Προεδρική Φρουρά μας έφερε σε επαφή με τους στρατευμένους ευζώνους μας, όπου θαυμάσαμε το σθένος, την πειθαρχία, τη φιλοξενία τους και νιώσαμε υπερήφανοι που είμαστε Έλληνες! Ακολούθησε η ξενάγηση στην έκθεση: «Τέχνη σε χρυσό. Το κόσμημα στους ελληνιστικούς χρόνους», στο Μουσείο Μπενάκη, με ξεναγό τον Δρ. Αρχαιολογίας Μάριο Μυλωνά. Μας θάμπωσε ο άφθονος χρυσός και η εξαιρετική τέχνη των κοσμηματοποιών της ελληνιστικής εποχής, που με τα πενιχρά μέσα της εποχής δημιούργησαν αριστουργήματα. Η ξενάγηση στην έκθεση «Κυκλαδίτισσες,» στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, παρείχε μια πολύπλευρη εικόνα της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Μέσω των αρχαίων αντικειμένων και άλλων μεταγενέστερων, όπως εικόνων, εγγράφων, βιβλίων, σκιαγραφείται ο κεντρικός ρόλος της γυναίκας των Κυκλάδων στην κοινωνία και στο ιστορικό γίγνεσθαι. Η ημερήσια εκδρομή στο Ναύπλιο, προσέφερε πνευματικά ερεθίσματα και εμπειρίες, με την ξενάγηση στο πολυσχιδές λαογραφικό Ίδρυμα Βασίλη Παπαντωνίου και την παρακολούθηση των Γ΄ Χαιρετισμών στο ρωσικό Ιερό Ναό του Αγίου Λουκά, ιατρού και αρχιεπισκόπου Συμφεροπόλεως και Κριμαίας, ολοκληρώνοντας τον κύκλο εκδηλώσεων πρώτου τριμήνου του 2025.

Σάς περιμένουμε όλους στις επόμενες εκδηλώσεις μας. Θα προηγηθεί η ξενάγηση στο Αθηναϊκό Μουσείο στην Πλάκα, το Σάββατο 12/4/2025, η Εορτή του Συνδέσμου Συριανών την Κυριακή του Θωμά στον Ι. Ν. Αναστάσεως στη Σύρο, στις 27/4/2025 και η ξενάγηση στο Ραδιομέγαρο της ΕΡΤ στην Αγία Παρασκευή την Τετάρτη 14/5/2025. Η θερινή συνεστίαση του Συνδέσμου Συριανών θα έχει πανηγυρικό χαρακτήρα και θα λάβει χώρα στο ξενοδοχείο «Ερμής», την Τρίτη 19 Αυγούστου 2025, με μουσική Γιάννη Αργυρίου, σε ποίηση Τάκη Κυριτσόπουλου.

Ο Πρόεδρος κ. Δημήτρης Βαφίας και το ΔΣ του Συνδέσμου Συριανών εύχονται σε όλους και όλες:

Χρόνια Πολλά, υγεία, ευημερία και καλή αντάμωση στο νησί μας!

Ετήσια Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Την Κυριακή 12 Ιανουαρίου 2025, το Δ.Σ. του Συνδέσμου Συριανών, έκοψε την πρώτη βασιλόπιτα για το 2025 και πραγματοποίησε την πρώτη του συνεδρίαση.

Επαναληπτική Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Την Κυριακή 19 Ιανουαρίου 2025 πραγματοποιήθηκε η Επαναληπτική Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών, με διοικητικό–οικονομικό απολογισμό και οικονομικό προϋπολογισμό για το νέο έτος.

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν αρχαιρεσίες για την εκλογή νέου Δ.Σ., της επόμενης τριετίας. Τη συνέλευση τίμησε με την παρουσία του ο Πρόεδρος της Εταιρείας Κυκλαδικών μελετών Δημήτρης Κορρές.

Ο Πρόεδρος Δημήτρης Βαφίας, έντονα συγκινημένος έκανε αποτίμηση του έργου του Δ.Σ. Αναφέρθηκε στην εξόφληση του δανείου, που αφορούσε τη Στέγη του Συνδέσμου Συριανών, η οποία είναι σε χρήση εδώ και 19 χρόνια και ανακαινίστηκε πρόσφατα με ελαιοχρωματισμό, στεγανοποίηση των κουφωμάτων και ηλεκτρολογική αναβάθμιση. Επιπλέον, έγινε αναφορά στο πολιτιστικό έργο του Συνδέσμου, με την πραγματοποίηση πολλών εκδηλώσεων, την έκδοση του ημερολογίου με θέμα: «Λιμήν Ερμουπόλεως, Πύλη Ευημερίας και Πολιτισμού», και στο φιλανθρωπικό έργο, που στηρίζει κάθε χρόνο εξήντα άπορες συριανές οικογένειες και μια φιλανθρωπική συριανή οργάνωση. Ευχαρίστησε ιδιαιτέρως την Έφορο Ντίνα Συκουτρή–Ανδρειωμένου, τον Κώστα Παπαπολίζο, υπεύθυνο μηχανογράφησης και δημιουργίας του περιοδικού, την απερχόμενη από το Δ.Σ. Μαίρη Πασσά και τις κυρίες που υλοποίησαν τη χριστουγεννιάτικη εορταγορά Νινέττα Κοντογεώργη, Μάρω Μουχτοπούλου–Καφετζοπούλου, Μαρία Παπαπολίζου, Πόλα Μουχτοπούλου, Ελεονώρα Σαρρή, κ.α. Ο Ταμίας Πέτρος Τσαούσογλου έκανε τον οικονομικό

απολογισμό του 2024, καθώς και τον οικονομικό προϋπολογισμό για το 2025. Ο Γιάννης Κουσουλάκος, εκ μέρους της Εξελεγκτικής Επιτροπής (αποτελούμενη από τους: Κουσουλάκο, Μαυράκη, Παπαπολίζο), έχοντας κάνει τον έλεγχο των λογιστικών βιβλίων του Συνδέσμου Συριανών, χαρακτήρισε ανοδική την οικονομική πορεία του σωματείου. Η Έφορος Ντίνα Συκουτρή–Ανδρειωμένου τόνισε την ανάγκη συμμετοχής του Συνδέσμου Συριανών στους εορτασμούς της διακοσιοστής επετείου της Ερμούπολης τόσο στην Αθήνα, όσο και στη Σύρο. Επίσης, αναφέρθηκε στην επιβαλλόμενη συμμετοχή νεαρών μελών στο Συνδέσμο Συριανών, για να μπορέσει ο τελευταίος να συνεχίσει την υπερεκατονταετή πορεία του. Το λόγο έλαβε ο Κοσμήτορας Χρήστος Θανόπουλος, ο οποίος παρουσίασε τις εκδηλώσεις που έγιναν το 2024 και αυτές που προγραμματίζονται μέχρι τον Αύγουστο του 2025, παροτρύνοντας τη συμμετοχή όλων των μελών και φίλων του Συνδέσμου Συριανών.

Μετά την ολοκλήρωση των ομιλιών, περατώθηκε η Γενική Συνέλευση με σύντομη ομιλία από τον Βασίλη Χανδακά, εκ μέρους του Προεδρείου της Γενικής Συνέλευσης (των Κυριτσόπουλου, Χανδακά, Αγγελοπούλου). Ξεκίνησε η ψηφοφορία, στην οποία συμμετείχαν 72 μέλη. Πρώτος σε ψήφους αναδείχθηκε ο Π. Τσαούσογλου με 43 ψήφους, ενώ από 42 ψήφους έλαβαν οι Δ. Βαφίας και Χ. Θανόπουλος. Από την Εξελεγκτική Επιτροπή ο Κ. Παπαπολίζος έλαβε 45 ψήφους! Το κλίμα ήταν εορταστικό, με πολλά χαμόγελα και κεράσματα.

Την Τρίτη 21 Ιανουαρίου 2025 συγκροτήθηκε σε σώμα το νέο Δ.Σ. του Συνδέσμου Συριανών, αποδίδοντας τα αξιώματα κατόπιν μυστικής ψηφοφορίας μεταξύ των μελών του. Πρόεδρος ανακηρύχθηκε ο Δημήτρης Βαφίας, Αντιπρόεδρος ο Χρήστος Θανόπουλος, Γενικός Γραμματέας ο Στέφανος Προβελέγγιος, Ταμίας ο Πέτρος Τσαούσογλου, Έφορος η Ντίνα Συκουτρή–Ανδρειωμένου, Κοσμήτορας η Μάρω Μουχτοπούλου–Καφετζοπούλου, Βοηθός Ταμία η Ασπασία Τριανταφυλλίδου, μέλη του Δ.Σ. ο Γιάννης Βάγιας και ο νεοεκλεγείς Γιώργος Κοντογεώργης.

Το νέο Δ.Σ. ασχολήθηκε με τον προγραμματισμό των ετών 2025 και 2026. Αποφασίστηκε η συνδρομή για τα μέλη κάτω των 25 ετών, να είναι μηδενική, δηλαδή δωρεάν.

Συγχαρητήρια σε όλους! Σιδεροκέφαλοι!

Και του χρόνου με υγεία!

Η Φιλαρμονική της πατρίδας μας

Του +Ανδρέα Γ. Πασσά

Η φωτογραφία – περίπου του 1920 – μας παραχωρήθηκε προς δημοσίευση από το αρχείο του συμπατριώτη μας Ανδρέα Γ. Πασσά.

Είναι η μπάντα, η Φιλαρμονική, ή Φανφάρα, όπως αποκαλούσαν οι Συριανοί την εξαίρετη μουσική ομάδα, με εξαίρετους μαέστρους όπως τον Biferno, τον Σαλούστρο, τον Αδάμο, τον Κυριακίδη και άλλους που κατά καιρούς ηγούντο του μουσικού τούτου συγκροτήματος.

Και δεν υπήρχε ευχάριστο ή δυσάρεστο γεγονός στη Σύρα μας που να μην συνοδευόταν από την παρουσία της Φιλαρμονικής, που εκτελούσε μουσικά κομμάτια της περιστάσεως.

Τους νεόνυμφους της παλιάς κοινωνίας μας τους ξυπνούσε πρωί-πρωί το «Νύφη μου καλορίζικια να ζήσεις να γεράσεις», εκτελούμενο έξω από την πόρτα του σπιτιού τους, από ένα τμήμα της Φιλαρμονικής που βέβαια περίμενε το κέρασμα και το φιλοδώρημα, ενισχυτικό του ρεφενέ της βραδινής ταβέρνας.

Όμως και τους συμπατριώτες μας που όδευαν στην τελευταία τους κατοικία συνόδευε η δημοτική Φιλαρμονική με ανάλογα διά την περίσταση συγκλονιστικά έργα πένθιμα και ρέκβιεμ.

Και στα σαλόνια και στους χορούς, και στις παρελάσεις και στις θρησκευτικές λιτανείες παντού ήταν παρούσα η Φιλαρμονική.

Ποιος από τους παλαιότερους δεν θυμάται τις βραδινές συναυλίες της κάθε Κυριακής, που εκτελούσε η μπάντα πάνω στην εξέδρα της πλατείας, επί δίωρον περίπου, για να διασκεδάσει τους περιπατητές της πλατείας; Και τα εκτελούμενα έργα, και δύσκολα ήταν και απαιτούσαν δεξιοτεχνία, όμως τα κατάφερναν να αποδώσουν ωραία τμήματα της Τραβιάτα του Βέρντι, τον Κουρέα της Σεβίλλης του Ροσσίνι και άλλα εισαγωγικά τμήματα από όπερες του Πουτσίνι, ή του Στράους και άλλα πολλά.

Ποιος δεν θυμάται, κάτι που και μέχρι σήμερα συνεχίζεται, τους Επιτάφιους στην Ερμούπολη, που με τη συμμετοχή της μπάντας, συγκλόνιζαν τους πιστούς στην περιφορά των; Ποιος δεν θυμάται την υποδοχή μελών της τότε βασιλικής οικογένειας ή άλλων επίσημων επισκεπτών του νησιού; Ποιος δεν πήρε τον βηματισμό του στην πλατεία μας, όταν παρήλαυνε με το σχολείο ή τους προσκόπους;

Κι αν απ’ όλους αυτούς, τους κατά καιρούς, οργανοπαίκτες της μπάντας, οι περισσότεροι δεν γνώριζαν πολλή μουσική θεωρία και ήταν «πρακτικοί», σήμερα

που συνεχίζεται αδιάλειπτα η δραστηριότητά της, είναι ευχάριστο ότι τα νέα μέλη της και μουσική διδάσκονται και αποτελεσματικό έργο επιτελούν.

Η νέα μαέστρος, γαλλικής καταγωγής κ. Αλίς Λαμπάρς μας έχει δείξει δείγματα της μουσικής κατάρτισής της και της δραστηριότητάς της. Έχει το βάρος και την ευθύνη της διδασκαλίας, διεύθυνσης και εκτέλεσης. Οι εμφανίσεις της μπάντας στις διάφορες εκδηλώσεις, παρά τις οικονομικές και τεχνικές δυσκολίες, είναι αξιοσημείωτες.

Πρόσφατα, η ανωτέρω μαέστρος παρουσίασε με μεγάλη επιτυχία στο θέατρο Απόλλων το έργο «Καμπαρέ», με συμμετοχή μουσικών όλων των οργάνων, σε ενορχήστρωση, σκηνοθεσία, διδασκαλία και συντονισμό από την ίδια. Η μουσική παράσταση θα επαναληφθεί μέσα στο β' 15ήμερο του Ιουλίου.

Αξίζει στις δυσκολίες του ιστορικού συγκροτήματος να σταθούμε όλοι αρωγοί,
στο έργο και στη γενική προσπάθειά του.

Ο Σύνδεσμός μας για να βοηθήσει, έστω δι' ελαχίστων, την προσπάθειά τους, προτίθεται να δωρίσει ένα πιάνο για τη διδασκαλία τους. Αν όλοι μας, φορείς και πρόσωπα, σταθούμε κοντά στις δυσκολίες τους, θα μπορούμε να υπερηφανευόμαστε και να χαιρόμαστε την ζωντάνια ενός θεσμού που ανταποκρίνεται διαχρονικά στο μεγαλείο της πατρίδας μας Ερμούπολης, του «θαύματος του 19ου αιώνα».

Από το τριμηνιαίο ενημερωτικό Δελτίο του Συνδέσμου Συριανών, τεύχος 53,
Μάρτιος Απρίλιος Μάιος 2009

Η Φιλαρμονική Μουσική Εταιρεία Σύρου 192

Η σύγχρονη Φιλαρμονική εν δράσει

==========

Ένας εν ζωή «Άγιος»

Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων +Αναστάσιος

Πώς να περιγράψει κάποιος την προσωπικότητα του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Τιράνων, Δυρραχίου και Πάσης Αλβανίας Αναστασίου; Οι λέξεις είναι πολύ φτωχές. Αν κάποιος πει ότι ήταν πατέρας, ποιμένας, ιεραπόστολος, διανοούμενος, οραματιστής, εμπνευστής, οικουμενικός, ανθρωπιστής, ενωτικός, συναινετικός, γεμάτος αγάπη για όλους, πάλι φοβάται μήπως έχει ξεχάσει κάτι. Γι' αυτό λέει ότι είναι «άγιος» και τα συμπεριλαμβάνει όλα.

Ο Αναστάσιος ήταν ένας πολύ χαρισματικός άνθρωπος. Κατ' αρχάς, σε κέρδιζε με την πρώτη ματιά, με το παρουσιαστικό του, με το χαμόγελό του. Τα μάτια του έλαμπαν, ακτινοβολούσαν και ο λόγος του σε συνέπαιρνε και σε καθήλωνε. Δεν χόρταινες να τον ακούς, καθώς με λίγα μεστά λόγια, περιέγραφε μεγάλες αλήθειες.

Διέθετε, επίσης, *«αρετή, ευφυΐα, αποφασιστικότητα, αγωνιστικό φρόνημα, εργατικότητα, διπλωματική ευστροφία, διεθνή αναγνωρισιμότητα, πίστη στην αποστολή του, αφοσίωση στα πατρώα θέσμια, αγάπη για τον πονεμένο λαό»,* όπως ανέφερε ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος στον επικήδειό του. Πέρα από τη δεδομένη πνευματικότητά του, διέθετε και διοικητικές ικανότητες. Και έβλεπε πολύ μακριά. Γι' αυτό και ήταν μπροστά από την εποχή του.

Κυρίως, όμως, η ζωή του ήταν έργα, πράξεις. *«Ο Αναστάσιος υπήρξε πραγμάτωση της ορθοδοξίας και της ορθοπραξίας», όπως είπε κάποιος*

στην εξόδιο ακολουθία του. Το έργο του στην Αφρική και στην Αλβανία αποδεικνύουν του λόγου το αληθές. Ειδικά η αναγέννηση και η αναστύλωση της Εκκλησίας της Αλβανίας, από τα ερείπια, εν μέσω ποικίλων εμποδίων και δυσκολιών, αποτελεί όντως ένα θαύμα. Ουδείς άλλος θα πετύχαινε αυτό το θαυμαστό αποτέλεσμα! Στην περίπτωσή του δεν ισχύει το «ουδείς αναντικατάστατος». «Ο Αναστάσιος ως προσωπικότης και προθιεράρχης, ασφαλώς είναι αναντικατάστατος» είπε ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος στην εξόδιο ακολουθία του.

Το έργο του στην Αλβανία είναι τεράστιο και εν πολλοίς γνωστό: Χτίσιμο καινούργιων ναών, ανακαίνιση παλαιών ναών, χειροτονίες ιερέων, λειτουργία σχολείων, ίδρυση ιατροφαρμακευτικών δομών κ.λπ. Γι' αυτό δεν θα αναφερθώ στο έργο του. Θα υπογραμμίσω μόνο τους τρεις άξονες στους οποίους κινήθηκε, όπως ο ίδιος ο Αναστάσιος τούς προσδιόρισε. Ο πρώτος άξονας είναι η τέλεση των Ακολουθιών στην τοπική γλώσσα, ανάλογα με τον πληθυσμό, ελληνική ή αλβανική, κατά περίπτωση. Ο δεύτερος είναι η χειροτονία ντόπιων κληρικών. Ο τρίτος είναι η οικονομική ανεξαρτησία της Εκκλησίας. Επειδή οι μισθοί των κληρικών δεν πληρώνονται από το κράτος, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, έπρεπε να βρεθεί τρόπος ενίσχυσης των εσόδων της Εκκλησίας. Για τον σκοπό αυτό, έκτισε υδροηλεκτρικό εργοστάσιο, του οποίου το παραγόμενο ηλεκτρικό ρεύμα πωλείται στο κράτος. Αυτό κι αν είναι πολύ εντυπωσιακό!

Πολλοί έγραψαν και μίλησαν για τον τρόπο που πολιτεύτηκε στη ζωή του και για το πολύπλευρο έργο του. Ακόμα και άνθρωποι που δεν βρίσκονται πολύ κοντά στην εκκλησία. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος είχε πει κάποτε ότι: *«Ο Αναστάσιος είναι δώρο του Θεού στην ανθρωπότητα».* Αρκετοί δεν δίστασαν να τον χαρακτηρίσουν ως «άγιο» εν ζωή.

Κωνσταντίνος Δ. Ρίζος

Αναδημοσίευση από το περιοδικό ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ, της Χριστιανικής Στέγης Καλαμάτας, Φεβρουάριος 2025, Τεύχος 596

Επίσκεψη - ξενάγηση του Συνδέσμου Συριανών στην Προεδρική Φρουρά.
Μια φορά εύζων... για πάντα εύζων

Κείμενο - φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Την Πέμπτη 23 Ιανουαρίου 2025, τριάντα μέλη και φίλοι του Συνδέσμου Συριανών, είχαν τη χαρά και την τιμή να πραγματοποιήσουν επίσκεψη – ξενάγηση στο στρατόπεδο «Γεώργιος Τζαβέλλας», το στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς, των θρυλικών Ευζώνων. Ιδρύθηκε το 1972 και βρίσκεται στο ΒΑ άκρο του Εθνικού Κήπου, στη συμβολή των οδών Ηρώδου Αττικού και Βασιλίσσης Σοφίας.

Ξεναγός μας ο Ανθυπασπιστής ΠΖ Ευθύμιος Αμαραντίδης, ποντιακής καταγωγής. Μας οδήγησε στη μεγάλη αίθουσα της Προεδρικής Φρουράς, όπου ξεκίνησε η ιστορική αναδρομή με ‘’power point’’ προβολή.

Η ευζωνική ενδυμασία καθιερώθηκε από τον πρώτο βασιλιά της Ελλάδος Όθωνα. Εύζωνος ή εύζωνας είναι ετυμολογικά «ο καλά ζωσμένος». Η ιστορία των ευζωνικών ταγμάτων (αργότερα συνταγμάτων) ξεκινά την 12η Δεκεμβρίου 1868, επί Γεωργίου Α’ και περιλάμβανε δύο τμήματα, το τμήμα Ευζώνων και το τμήμα Κρητών. Η ένδοξη δράση των ευζωνικών συνταγμάτων, τα οποία ήταν πέντε, από τα 42 συνολικά συντάγματα πεζικού, τα καθιέρωσε στη συνείδηση του ελληνικού λαού ως ένα από τα πλέον αξιόμαχα τμήματα του Ελληνικού Στρατού. Πολέμησαν στον ατυχή ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, στους Βαλκανικούς Πολέμους, στη Μικρασιατική Εκστρατεία, στον Α’ και Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο και στον Εμφύλιο.

Ξεχωριστή θέση στην ιστορία των ευζωνικών συνταγμάτων κατέχουν το 3/40 Σύνταγμα Άρτας (μετέπειτα Ιωαννίνων) και το 5/42 Σύνταγμα Λαμίας. Το πρώτο αποτελείτο αρχικά μόνο από Αρτινούς και αργότερα από Ηπειρώτες, ενώ έλαβε μέρος σε όλες τις συγκρούσεις έως το 1949, γράφοντας σελίδες δόξας. Το 5/42 Σύνταγμα Ευζώνων πολέμησε στο Μακεδονικό Μέτωπο, στην Ουκρανία και στη Μικρασιατική Εκστρατεία υπό την αρχηγία του Συνταγματάρχη Νικολάου Πλαστήρα (του περίφημου Μαύρου Καβαλάρη ή Καβαλάρη του Σατανά). Ονομάστηκε «Ασκέρι του Διαβόλου» από τους Τούρκους και διεξήγαγε πολλές νικηφόρες μάχες στις επιχειρήσεις της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Μετά την κατάρρευση του ελληνικού μετώπου, από το Β’ ΣΣ μόνο αυτό υποχώρησε συντεταγμένο στον Τσεσμέ. Πέρασε

στη Χίο και από εκεί διεκπεραιώθηκε στη Θράκη, όπου αποτέλεσε το κύριο τμήμα της Στρατιάς Θράκης, αποθαρρύνοντας τους Τούρκους που απειλούσαν με εισβολή.

Το αρχικό όνομα της σημερινής Προεδρικής Φρουράς ήταν Άγημα. Το 1914 συγκροτείται ως ιδιαίτερη μονάδα ευζώνων η Ανακτορική Φρουρά. Από τότε ο τίτλος της άλλαξε πολλές φορές. Λόχος Φρουράς Προέδρου της Δημοκρατίας (1929), Λόχος Βασιλικής Φρουράς (1940), Τιμητική Φρουρά Μνημείου Αγνώστου Στρατιώτη (1941), Φρουρά Σημαίας (1942), Βασιλική Φρουρά (1946–1974), Προεδρική Φρουρά (1974). Η Προεδρική Φρουρά είναι μονάδα του Πεζικού, υπαγόμενη οργανικά στο Στρατιωτικό Γραφείο της Προεδρίας της Δημοκρατίας. Αρχικά η Προεδρική Φρουρά ήταν μάχιμο και τελετουργικό τμήμα. Οι εύζωνοι σήμερα έχουν αποστολές τελετουργικού χαρακτήρα, διαφυλάττοντας το θεσμό της Δημοκρατίας και αποδίδοντας τιμές στους νεκρούς ήρωες μας. Στα καθήκοντά τους εμπίπτει η φύλαξη και απόδοση εθιμοτυπικών τιμών στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η φύλαξη του Μνημείου του Αγνώστου Στρατιώτη, μπροστά από τη Βουλή των Ελλήνων, στην Πλατεία Συντάγματος. Επιπλέον εκτελούν την επίσημη έπαρση και υποστολή της ελληνικής σημαίας κάθε Κυριακή στον Ιερό Βράχο της Ακροπόλεως. Λαμβάνουν μέρος στην υποδοχή αρχηγών ξένων κρατών ή αντιπροσώπων τους και αποδίδουν τιμές στους πρεσβευτές ξένων κρατών κατά τη διάρκεια διαπιστευτηρίων στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Επίσης λαμβάνουν μέρος σε εορταστικές εκδηλώσεις, εθνικών επετείων στο εξωτερικό και στο εσωτερικό, όπως στις Η.Π.Α. (στην 5η Λεωφόρο Ν. Υόρκης), στο Μεσολόγγι (για την Έξοδο του Μεσολογγίου), στα Ιωάννινα (για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων), ενώ παρέλασαν και στην Ξάνθη (για τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης). Κάθε Κυριακή η επίσημη αλλαγή της Φρουράς στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη γίνεται πανηγυρικά, αφού προηγηθεί παραλαβή της Πολεμικής Σημαίας των Ευζώνων στο στρατόπεδο τους και παρέλαση. Την επιθεώρηση των διμοιριών και την παραλαβή της σημαίας από τους ευζώνους στο στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν πολίτες που έχουν κλείσει θέση μέσω της ιστοσελίδας της Προεδρικής Φρουράς. Εύζωνοι φυλάνε τα ελληνοτουρκικά σύνορα, στη γέφυρα του Έβρου, στο συνοριακό πέρασμα των Κήπων. Συνοδεύουν επίσης το Άγιο Φως κατά τη μεταφορά του από τα Ιεροσόλυμα στην Αθήνα.

…Η «εθνική εικόνα» του Έλληνα συνδέθηκε με τον φουστανελά. Από την άποψη αυτή, η εκτίμηση του Βρετανού ιστορικού Eric Hobsbawm (1917-2012) ότι: «αυτό που συγκροτεί το έθνος είναι το παρελθόν του», έχει την επιβεβαίωση του και στο εθνικό ιδεολογικό περιεχόμενο που αποκτά η φουστανέλα στη νεότερη ελληνική ιστορία…διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και η ανάγκη ομοιομορφίας στην εθνική μας ενδυμασία, μιας ομοιομορφίας η οποία στην περίπτωση της Ελλάδος στηρίχθηκε στη φουστανέλα ως «εθνικής φορεσιάς των Ελλήνων»…

Σταυρούλα Μαυρογένη, Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Η στολή των ευζώνων (ντουλαμάς) άρχισε να διαμορφώνεται από την αρχαιότητα και ολοκληρώθηκε στους χρόνους της Τουρκοκρατίας. Κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 οι οπλαρχηγοί και οι αγωνιστές την καθιέρωσαν ως επίσημη ενδυμασία. Τη στολή καθιέρωσε ο ίδιος Όθωνας, φορώντας την κατά τις εμφανίσεις του. Οι αξιωματικοί των ατάκτων στρατευμάτων επί Όθωνα, η «Ελληνική Φάλαγγα» (1835-1873), ήταν βετεράνοι οπλαρχηγοί του Αγώνα Ανεξαρτησίας, τους οποίους ο Όθωνας ήθελε να τιμήσει και να αποκαταστήσει οικονομικώς. Είχαν μισθό, δικαίωμα προαγωγής και φορούσαν την εθνική ενδυμασία, με την προσθήκη στη φέρμελη ενός κολλάρου με τα διακριτικά του βαθμού κατά το βαυαρικό σύστημα, και έφεραν φέσι με χρυσοκέντητο έμβλημα, φύλλα δάφνης και κορώνα. Εκτός από τους ευζώνους στα καθαυτά ευζωνικά σώματα, ευζωνικές στολές φορούσαν οι άνδρες της Σαμιακής Χωροφυλακής, της Αυτόνομης Ηγεμονίας της Σάμου 1843-1912 (με βαθυγάλαζο ντουλαμά και κολάρο, ερυθρό φέσι με ελληνικό εθνόσημο-κορώνα, αργυρά αμφιμασχάλια, σπάθη Μ1887), οι Μακεδονομάχοι, οι καβάσηδες των ελληνικών προξενείων και των διοικητικών αρχών του Αγίου Όρους, κ.α.

Η επίσημη ευζωνική στολή (ντουλαμάς) είναι η λεγόμενη «λευκή» που φέρουν οι εύζωνοι τις Κυριακές και στις εθνικές εορτές. Υπάρχουν επίσης: η στολή του αξιωματικού, ο χειμερινός ντουλαμάς (στολή βαθυγάλαζη–του Μακεδονομάχου) από το χωριό Άλωνα της Φλώρινας, ο θερινός ντουλαμάς (στολή ανοιχτόχρωμη καστανή–Βαλκανικών Πολέμων), ποντιακή, κρητική, θρακιώτικη, αιγαιοπελαγίτικη. Οι τελευταίες φέρονται στις ανάλογες επετείους, όπως η ποντιακή για παράδειγμα, την 19η Μαΐου, επέτειο της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Συνολικά επτά στολές.

Η σύνθεση της επίσημης ευζωνικής στολής για τον οπλίτη αποτελείται από: φουστανέλα, πουκάμισο, φέρμελη, κνημιοδέτες, λευκές μάλλινες κάλτσες (περισκελίδες), εσωτερικό κοντό παντελόνι, ζώνη ανασπάστου, δερμάτινη ζώνη λουστρινίου με φυσιγγιοθήκες και θήκη υποδοχής ξιφολόγχης, κρόσσια γαλανόλευκα, φάριο, τσαρούχια. Η σύνθεση της ευζωνικής στολής για τον αξιωματικό αποτελείται από: φουστανέλα, πουκάμισο, φέρμελη, περικνημίδες, εσωτερικό ερυθρό παντελόνι (περισκελίδα), κνημιοδέτες γαλάζιες, δερμάτινη ζώνη με παραδοσιακή μεταλλική φυσιγγιοθήκη, σπάθη, φάριο, ερυθρά στιβάνια ή στιβάλια. Το ερυθρό τσόχινο φάριο ή φάρεο, με τη μαύρη μετάξινη φούντα φοριέται στο κεφάλι. Το ερυθρό χρώμα συμβολίζει το αίμα που χύθηκε επί Τουρκοκρατίας. Η φούντα συμβολίζει τα δάκρυα που χύθηκαν επί Τουρκοκρατίας και το δάκρυ του Χριστού στη Σταύρωση. Στη θέση του μετώπου φέρει το ελληνικό εθνόσημο. Είναι μικρότερο του οπλίτη και μεγαλύτερο (ψηλότερο) του αξιωματικού και φέρει τα διακριτικά του βαθμού του. Το λευκό εσωτερικό πουκάμισο (υποδήτης), με μεγάλο άνοιγμα μανικιών, συμβολίζει με το χρώμα του την αγνότητα των εθνικών αγώνων. Η φέρμελη φοριέται πάνω από το πουκάμισο και είναι το περίτεχνο γιλέκο, με τις προεκτάσεις στην πλάτη, στολισμένη με επίχρυσα, έντεχνα πλεγμένα κορδόνια, με τριπλές ή τετραπλές κλωστές (γαϊτάνια), που απεικονίζουν

τα αρχικά «Χ» και «Ο», τα οποία θεωρείται ότι συμβολίζουν τις λέξεις Χριστιανός Ορθόδοξος, ζωικά και φυτικά σχέδια ή το ωμέγα με σταυρό στη φέρμελη του αξιωματικού. Ο οπλίτης φέρει μαύρη χρυσοκέντητη φέρμελη και ο αξιωματικός φέρει ερυθρή (τυριανής πορφύρας) χρυσοκέντητη φέρμελη. Η κατασκευή της απαιτεί 5-6 μήνες. Η τερζίδικη τέχνη ανάγεται στο μακρινό 1200. Η βαμβακερή φουστανέλα είναι το σημαντικότερο τμήμα της ευζωνικής στολής. Βασίζεται στην παραδοσιακή φουστανέλα της Ναυπάκτου και φοριόταν παλιότερα σε Πελοπόννησο, Στερεά Ελλάδα, Θεσσαλία. Αποτελείται από τριγωνικά κομμάτια βαμβακερού υφάσματος (χασές), ραμμένα το ένα με το άλλο, συνολικού μήκους 35 μ., τα οποία σχηματίζουν τετρακόσιες πτυχές, που συμβολίζουν τα 400 χρόνια σκλαβιάς. Η φουστανέλα απαιτεί δύο μέρες για να κατασκευαστεί. Σιδερώνεται και τοποθετείται επάνω σε πλατύ επίπεδο ξύλο, το οποίο καλύπτεται με σελοφάν για να παραμένει σιδερωμένο, πριν παραδοθεί στον εύζωνο και φορεθεί. Αποτελείται από δύο τμήματα, δεξί-αριστερό, τα οποία ενώνονται μεταξύ τους κατά την ένδυση του ευζώνου. Για να κρατηθεί σιδερωμένη από τον εύζωνο τοποθετείται κάτω από το στρώμα του. Στη στολή του αξιωματικού, που παραπέμπει σε αυτήν του οπλαρχηγού του 1821, η φουστανέλα είναι μακρύτερη. Οι εύζωνοι φέρουν διπλές μακριές λευκές μάλλινες κάλτσες (περισκελίδες), τις οποίες φορούν χειμώνα, καλοκαίρι και στερεώνονται στα λουριά της ζώνη ανασπάστου. Οι κνημιοδέτες ή επικνημίδες (καλτσοδέτες) του οπλίτη είναι μαύρες, μεταξωτές και δένονται σφικτά πάνω από το γόνατο. Ο αξιωματικός αντί για τις λευκές μάλλινες κάλτσες (περισκελίδες), φορά ερυθρό παντελόνι (περισκελίδα), που δένεται με λευκό κορδόνι στη μέση και στις κνήμες. Τα τσαρούχια είναι τα υποδήματα του ευζώνου. Έχουν διπλό, καρφωτό σολόδερμα, πάνω στο οποίο βρίσκονται καρφωμένα περίπου 30 καρφιά (προκαδούρες) και ένα πέταλο στο τακούνι, έτσι ώστε όταν βηματίζουν οι εύζωνοι ακούγεται ένας επιβλητικός ήχος. Το τσαρούχι καλύπτεται από επάνω με τεμάχια ερυθρού δέρματος, κομμένων βάσει σχεδίων (πατρόν) και ραμμένων – προσαρμοσμένων, με το χέρι (χωρίς ραπτομηχανή), με σουβλί – βελόνα και κερωμένο κορδόνι, πάνω σε καλαπόδι. Το τσαρούχι φέρει στη μύτη του μαύρη φούντα, φτιαγμένη από πολλά μάλλινα νήματα, δεμένα με σύρμα και κουρεμένα. Θεωρείται πως η αρχική χρήση τους ήταν να κρύβονται μέσα στις φούντες κοφτερές λεπίδες, για τον τραυματισμό του αντιπάλου στις μάχες σώμα με σώμα. Άλλη άποψη είναι ότι οι φούντες προστάτευαν τα δάκτυλα των ποδιών από το χιόνι και τα κρυοπαγήματα. Οι εύζωνοι φεύγουν από το στρατόπεδο για το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη ή το Προεδρικό Μέγαρο περπατώντας αποκλειστικά πάνω σε συγκεκριμένο διάδρομο, τον τσαρουχόδρομο όπως λέγεται. Κτυπούν δυνατά τα πόδια, κατά τον τελετουργικό βηματισμό αλλαγής φρουράς ή κάθε μισή ώρα εμπρός από το φυλάκιό τους, για να ακούν οι πρόγονοι ότι: «είμαστε ζωντανοί και ελεύθεροι». Ο τελετουργικός βηματισμός έχει υποστεί αλλαγές διαχρονικά. Ο τσαρουχόδρομος συμβολίζει το δρόμο προς τους απελευθερωτικούς αγώνες. Κάθε ζεύγος τσαρουχιών ζυγίζει περίπου 2,5 κιλά. Οι εύζωνοι φέρουν το βαρύ τυφέκιο M1 Garand, με το ξύλινο κοντάκι και ξιφολόγχη. Οι αξιωματικοί

φορούν ερυθρές δερμάτινες μπότες (στιβάνια) και ερυθρές χρυσοκέντητες περικνημίδες (γκέτες), τα τουζλούκια. Το ερυθρό χρώμα συμβολίζει το αίμα των αγωνιστών. Φέρουν μακριά κυρτή σπάθα (πάλα), ελαφρύ αντίγραφο της κυρτής σπάθας του 1821, με ερυθρή φούντα.

Οι εύζωνοι είναι οπλίτες που υπηρετούν τη θητεία τους και επιλέχθηκαν βάσει αυστηρών κριτηρίων. Πρέπει να είναι: Έλληνες, Χριστιανοί Ορθόδοξοι, ύψους 1,87 – 2,10 μ. με άριστη σωματική διάπλαση, ικανοί πρώτης κατηγορίας (Ι1), πλήρους θητείας, λευκού ποινικού μητρώου, ευσυνείδητοι, πειθαρχικοί, νοήμονες, να μην είναι ΑΧΙΦ (άτομα που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας) και χωρίς ιδιαίτερα κοινωνικά προβλήματα. Η εκπαίδευση των ευζώνων διαρκεί 6 εβδομάδες και είναι πολύ σκληρή. Περιλαμβάνει ασκήσεις με και χωρίς όπλο, ακινησία 60–120 λεπτών, βηματισμό, παρέλαση, φυσική αγωγή. Λόγω της σκληρής εκπαίδευσης υπηρετούν θητεία εννέα μηνών, σε αντίθεση με τους άλλους οπλίτες που κάνουν δωδεκάμηνη θητεία. Όσοι από τους επιλεχθέντες δεν γίνουν εύζωνοι, κατατάσσονται στο Λόχο Διοκήσεως και υπηρετούν στις βοηθητικές εργασίες του στρατοπέδου, σε θητεία 12 μηνών. Οι εύζωνοι μαθαίνουν να στέκουν ακίνητοι, σιωπηλοί, με το βλέμμα σταθερό, καρφωμένο μακριά. Η αλλαγή φρουράς γίνεται κάθε μία ώρα. Συνήθως ένας εύζωνος κάνει 4-6 υπηρεσίες κάθε ημέρα. Στη μισή ώρα ο εύζωνος βηματίζει επιτόπου για να ξεμουδιάσει. Οι εύζωνοι είναι πάντα σε ζεύγη και πρέπει να ταιριάζουν μεταξύ τους στο χαρακτήρα και εμφανισιακά. Πάντα βοηθά και επιθεωρεί ο ένας τον άλλον. Εκπαιδεύονται να στέκουν ακίνητοι έως 4 ώρες. Στις παρελάσεις, οι εύζωνοι – δείκτες, μπροστά από την εξέδρα των επισήμων στέκονται ακίνητοι επί τουλάχιστον 3,5 ώρες. Κάθε ζεύγος ευζώνων συνοδεύεται από έναν οπλίτη με χακί στολή εξόδου και γαλάζιο μπερέ, τον παρατηρητή. Αυτός επιθεωρεί και βοηθάει τους ευζώνους, σε περίπτωση ανάγκης. Αν ο εύζωνος κτυπήσει κάτω το όπλο, ο παρατηρητής κάνει ερωτήσεις στον εύζωνο και εκείνος απαντά κλείνοντας τα μάτια μία φορά, που σημαίνει «ναι», και δύο φορές που σημαίνει «όχι».

Στο τέλος προβλήθηκε στην αίθουσα ταινία που λήφθηκε από τηλεχειριζόμενο μη επανδρωμένο αεροσκάφος και παρουσιάζει την κυριακάτικη επίσημη έπαρση και υποστολή της ελληνικής σημαίας στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης. Μετά το τέλος της παρουσίασης από τον Ανθυπασπιστή ΠΖ Ευθύμιο Αμαραντίδη, προσήλθε ο διοικητής της Προεδρικής Φρουράς Συνταγματάρχης ΠΖ Κωνσταντίνος Μπούσης, ο οποίος μας καλωσόρισε, απάντησε σε ερωτήσεις και προσέφερε ένα πολυτελές ημερολόγιο της Προεδρικής Φρουράς, εις ανταπόδοση των δικών μας ημερολογίων-δώρων.

Περάσαμε στο μικρό προθάλαμο – μουσείο, όπου υπάρχουν σε προθήκες παλαιές (αυθεντικές και αντίγραφα) ευζωνικές στολές, τσαρούχια, κειμήλια, ενθύμια, δώρα, φωτογραφίες, κ.α. Σε μία προθήκη βρίσκεται αντίγραφο, υπό κλίμακα, φέρμελης ευζώνου του 1897, η οποία είχε απλοποιηθεί στη διακόσμηση με γαϊτάνια και είχε κολάρο με ερυθρά επιρράμματα, όπως τα χιτώνια των οπλιτών του Πεζικού. Σε άλλη προθήκη βρίσκεται η αυθεντική ευζωνική στολή του

Παναγιώτη Κακαβά, από το 2ο Τάγμα Ευζώνων, με έδρα την Αθήνα, αρχών του 1900. Η στολή προοριζόταν για έναν λεπτοκαμωμένο εύζωνο μετρίου αναστήματος, με στενή μέση. Στο διάδρομο των γραφείων, υπάρχει αντίγραφο σε φυσικό μέγεθος χακί ευζωνικής στολής Α' Π.Π. και Μικρασιατικής Εκστρατείας. Μετά το 1914 όλα τα παραρράματα στις στολές είχαν αντικατασταθεί από τσόχινα επιρράματα, σε κάθε πλευρά του κολάρου, τα οποία τελικά κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, μαζί με τις επωμίδες, καταργήθηκαν και αυτά. Χακί χειμερινή ευζωνική στολή, με κολάρο-ερυθρά επιρράμματα, 22 χρυσά κουμπιά, χακί φάριο και χακί μάλλινες κάλτσες (περισκελίδες), φορούσαν οι εύζωνοι του Συντάγματος Ευζώνων Φρουράς Αθηνών 1938-1941, επίλεκτου συντάγματος ευζώνων, των οποίων οι στολές διέφεραν από αυτές των άλλων ευζώνων του Πεζικού. Φέρουν το αυστριακό τυφέκιο πεζικού Mannlicher-Schonauer M1903 και ξιφολόγχη M1914.

Η Προεδρία της Δημοκρατίας σε συνεργασία με το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, είχε διοργανώσει το 2016 στην Αίθουσα Τιμών της Προεδρικής Φρουράς την έκθεση «Η ευζωνική στολή. Η ιστορική διαδρομή της μέσα από 40 έργα του Γιάννη Μυλωνά». Οι Αλέξανδρος και Λένα Χαϊτογλου παραχώρησαν για την έκθεση, από τις ιδιωτικές τους συλλογές, 40 έγχρωμες αναπαραστάσεις της ευζωνικής ζωής, του ζωγράφου και ενδυματολόγου Γ. Μυλωνά.

Κατόπιν ανεβήκαμε στα ραφεία, όπου είδαμε τις ραπτομηχανές, τα ευζωνικά ενδύματα και εξαρτήσεις, συνομιλήσαμε με τους ανθρώπους (τερζήδες-ράφτες) που δημιουργούν την ευζωνική στολή, η οποία είναι χειροποίητη, περίτεχνη, πολύπλοκη, απαιτεί πείρα και πάνω από 500 ώρες ή 5-6 μήνες εργασίας για να δημιουργηθεί και γι' αυτό είναι πολύτιμη. Ένας πραγματικός θησαυρός της ελληνικής παράδοσης! Οι ευζωνικές στολές παραμένουν πάντα εντός του στρατοπέδου. Η ευζωνική στολή ζυγίζει συνολικά 10 κιλά. Η διάρκεια της ευζωνικής στολής είναι 4-5 χρόνια. Κατόπιν ανακυκλώνεται. Στο στρατόπεδο της Προεδρικής Φρουράς υπάρχουν πλυντήρια και σιδερωτήρια.

Μετά τις αναμνηστικές φωτογραφίες στο προαύλιο, παρουσία ευζώνων, τελευταία στάση στο τσαρουχοποιείο, όπου μας υποδέχθηκε ο τσαρουχοποιός Γιώργος Δερματάς (εργάζεται στο στρατόπεδο από το 2010), με τους τρεις βοηθούς του. Μας έδειξε αναλυτικά πως φτιάχνεται ένα τσαρούχι, το οποίο είναι έργο τέχνης και είναι αποκλειστικά χειροποίητο. Τα τσαρούχια που κατασκευάζονται εδώ είναι μεγέθους Νο 45 – 53. Ύστερα από κάποιο διάστημα χρήσης, οι προκαδούρες και το πέταλο στο σολόδερμα πρέπει να αντικατασταθούν, διότι έχουν φθαρεί. Οι προκαδούρες καταλήγουν να γίνουν λεπτές σαν πινέζες. Το ίδιο και τα πέταλα γίνονται πολύ λεπτά. Επίσης, γίνεται συντήρηση των δερμάτινων τμημάτων των τσαρουχιών, τα οποία χρησιμοποιούνται για περίπου πέντε χρόνια συνολικά και κατόπιν αποσύρονται. Εδώ επίσης κατασκευάζονται τα στιβάνια, οι ερυθρές μπότες των αξιωματικών. Κάθε ζεύγος τσαρουχιών ή στιβανιών υπό συντήρηση, τοποθετείται σε ερμάριο, συνοδευόμενη από το όνομα του χρήστη του.

Η ομάδα επισκεπτών του Συνδέσμου Συριανών αποχώρησε γοητευμένη από τη φιλοξενία, την ιστορία, τη μεθοδικότητα, τον επαγγελματισμό, την καλλιτεχνία, τη σεμνότητα και το υψηλό φρόνημα των ευζώνων και των ανθρώπων που τους υποστηρίζουν.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ από όλους εμάς, προς τους ευζώνους.

Μας κάνετε καθημερινά Υπερήφανους!

Η Προεδρική Φρουρά συνεχίζει και σήμερα με υπερηφάνεια την εθνική παράδοση των ευζώνων, οι οποίοι κατά τους ιερούς αγώνες του Έθνους μας εξέπληξαν τους πάντες με τον ηρωισμό και τα κατορθώματα τους. Ο σημερνός εύζωνος αποδίδει τιμές στη Σημαία μας και παραμένει άγρυπνος φρουρός στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ως απόδειξη της ευγνωμοσύνης του Έθνους μας προς τους νεκρούς ήρωες μας, για να θυμίζει σε όλο τον κόσμο ότι:

«…Η μεγαλοσύνη των λαών δεν μετριέται με το στρέμμα, μα με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται και με το αίμα».

Κωστής Παλαμάς

Βιβλιογραφία

– Ξενάγηση Ανθυπασπιστού ΠΖ Ευθύμιου Αμαραντίδη

-ενημερωτικό φυλλάδιο Προεδρικής Φρουράς 2016

– el.wikipedia.org/εύζωνες

– https://www.taneatismikrospilias24.com/το ανίκητο 3/40 σύνταγμα ευζώνων άρτας

– stratistoria.wordpress.com

ΣΥΡΙΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

… ΓΛΕΝΤΙ ΤΡΙΚΟΥΒΕΡΤΟ …

Από τον Τάκη Κυρυτσόπουλο

Ο πορτιέρης του λαϊκού κέντρου «Σουρωμένο Φεγγάρι», … με λιβρέα ξεπεσμένου Εγγλέζου μπάτλερ, κοψομεσιάστηκε στις υποκλίσεις, όταν η παρέα έφτασε στην είσοδο.

– Μπούγιουρουμ … Περάστε, ορίστε …

– Εσένα χαιρετάει πιότερο, Αραμπά …

– Ε, διαθέτουμε κι ένα πρεστίζ στο μαχαλά!

– Κρατάς λιανά απάνω σου, πατέρα, να δώκω μπαξίσι στον πορτιέρη;

– Για κάνε μου τη χάρη, Θράσο. Είπαμε, όλα κερασμένα από πάρτη μου, επενέβη ο Αραμπάς βάζοντας το χέρι στην τσέπη.

– Καλέ, δεν ξέρετε τι περήφανος άνθρωπος είναι ο Αραμπάς μου, καμάρωσε η Ευδοξία …

Ο γαλονάτος τσίμπησε το κέρμα κι έτριβε τα μάτια του …

– Ο Θεός σχωρέσ' τα ποθαμένα σας, είπε τρεις φορές, φιλώντας το χέρι του Αραμπά.

Την απορία όλων την έλυσε το γκαρσόνι με το παπιόν, που είχε τρέξει στην πόρτα να τους υποδεχτεί.

– Επειδής δε μποράγαμε απόψε να βρούμε πορτιέρη κανονικό, επιστρατέψαμε το … ζητιάνο της περιοχής!

====

– Δεν κάνουμε ένα ντού, πρότεινε ο Θράσος, ενώ παρατηρούσε, πως ταμείο πρέπει να 'κανε η Ευδοξία, αν έκρινε απ' τις παραφουσκωμένες τσέπες του φουστανιού της!

– Δεν είναι φρόνιμο να κουβαλάς απάνω σου παράδες, κυρά Βδοξία. Θα σε … λαχανέψουνε, της είπε εμπιστευτικά …

– Πού τις είδες, βρε Θράσο τις παράδες; Έχω να πιάσω λεφτά απάνου μου απ' τη στιγμή που με μοιράνανε … οι Τρεις Χάριτες!

– Και πώς οι τσέπες σου είναι σαν εγκυμονούσες;

– Χο, χο, χο, βροντογέλασε ο Αραμπάς. Δαύτα τα εξογκώματα, που ατηράτε, δεν είναι μήτε τάλαρα μήτε κανένα πορτ μονέ. Είναι οι απολήξεις … χρόνιας στηθοκατρακύλας!

====

Μπήκανε ντερβισάτα μέσα στο κέντρο, που ήτανε πατείς με, πατώ σε …

Η Ερνούλα ενοχλήθηκε απ' το μπουχαρέ και το ντουμάνι.

– Τι γυρεύουμε 'μεις σ' αυτό το καταγώγιο;

– Θα συνηθίσει το μάτι σας μανδάμ, μειδίασε το γκαρσόνι.

– Δε με χωρά ο τόπος! Πα να φύουμε, Βαγγέλη …

– Ρε μια ζοχάδα σήμερις, μουρμούρισε έξω φρενών ο Ζεβανζέλ στο Θράσο …

– Άστηνα, ρε πατέρα, την κυκλοθυμικίανε …

Η Ερνούλα κάτι ανθίστηκε και τράβηξε το μανίκι του Ζεβανζέλ.

– Εσύ είσαι ο ραδιούργος!

====

Οι απαιτήσεις των ανθρώπων εκείνου του καιρού, μιλάμε για τα τέλη της δεκαετίας του '50, ήτανε περιορισμένες έως ανύπαρκτες στον τομέα της ψυχαγωγίας. Μεροδούλι, μεροφάϊ, ο κοσμάκης αρκούταν σε κανένα σινεμαδάκι με γκανγκστερικά έργα ή καμπόγια, ένα γλυκό τις Κυριακάδες στου Λατίνα ή κανένα πιάτο με καυτούς λουκουμάδες στου Δαλέζιου ή του Φρέρη, σουλάτσα με τις ώρες στην παραλία ίσαμε το Λιμεναρχείο ή στην πλατεία υπό τους ήχους της δημοτικής μπάντας, καθώς και στις ποδοσφαιρικές αναμετρήσεις στο στρατιωτικό γήπεδο. Στα διάσπαρτα ταβερνάκια σπανίως συνοδεύανε τους συζύγους οι γυναίκες τους ή τα παιδιά τους.

Εκεί σερβίρανε μαζί με το κρασί στο μαστραπά, που έμοιαζε με … ανάλυση ούρων, τίποτα ελίτσες, σαλαμάκι, τυρί της … διαφάνειας, κανένα ρηχό πιάτο φάβας, καθώς και βακαλάο στο ξαρμύρισμα για τρία βράδια!

Στα λιγοστά κοσμικά κέντρα, που διαθέτανε ορχήστρα, το μενού περιελάμβανε ψητό κατσαρόλας, κιοφτέδες σκορδάτους, μπιφτέκι μόσχου, άντε και καμιά μακαρονάδα του κιμά … Προκειμένου όμως να γλεντήσεις σ' αυτά τα κουτούκια, θα έπρεπε να βάλεις αμανάτι … την οικοσκευή σου ή να πας να δανειστείς απ' τον τοκογλύφο της γειτονιάς!

Εκεί, διάφοροι μπουζουξήδες, βήτα διαλογής, βαράγανε αμανέδες της λιανής μαγκιάς, ενώ η ντιζέζ με τους χαλκάδες και τα μπακίρια της έσειε το ντέφι της άδοντας μυτοκαμπανάτα! Σε κάθε είσοδο κέντρου, επικρεμάμενη ταμπελίτσα έγραφε: «Πλούσιον ρεπερτόριον τραγουδιών, κέφι, χορός, ξεφάντωμα μέχρι πρωίας. Τιμαί προσιταί».

====

Στο κοσμικό κέντρο «Σουρωμένο Φεγγάρι», που πιο παλιά ήταν αποθήκη χωρίς ανοίγματα εξαερισμού, η όλη ατμόσφαιρα εντός της σάλας προξενούσε στους θαμώνες αίσθημα κλειστοφοβίας και τάσεις απόδρασης!

Οι τοίχοι διαποτισμένοι υγρασίας είχανε πιάσει πάνω τους … σαμιαμίδια! Τα τραπέζια καλύπτονταν από καρό ασπροκόκκινα τραπεζομάντηλα, στα πλακάκια του δαπέδου επέπλεε πριονίδι και πάνω απ' το πάλκο δέσποζε ένα φωτόχυτο πορτοκαλί ηλεκτρικό φεγγάρι … εν κραιπάλη μέθη!

Εφόσον το κέντρο δε διέθετε γκαρνταρόμπα, τη λύση έδιναν παραλληλόγραμμες πτυσσόμενες ξύλινες κρεμάστρες ή … κουτσοί καλόγεροι για τα πανωφόρια και τα καπέλα του κοινού.

Ως ντεκόρ και διακόσμηση η διαχείριση του κέντρου είχε αναρτημένες στους

τοίχους, πάνω απ' το ξύλινο μπαγδατί, διαφημιστικές αφίσες, όπως για παράδειγμα: «Μπύρα Φιξ», «Κονιάκ Μεταξά», «Καφές Δρίζος», «Φυτίνη Ελαΐς», καθώς και εικόνες Ρήγα Φεραίου, Αθανασίου Διάκου, Καραϊσκάκη και Παλαιών Πατρών Γερμανού.

Τέλος, ο φωτισμός ήταν άπλετος και σκληρός με σωληνωτές λάμπες φθορίου σε υπόλευκο ή υποκίτρινο χρωματισμό, όπου πέριξ τους πετούσαν ανέμελα έντομα παντός είδους της εντόπιας πανίδας!

Σε επιλεγμένη γωνιά της σάλας διασκεδάσεως είχε διαμορφωθεί ένα πάλκο τετραγωνικού σχήματος, αποτελούμενο από άδεια κιβώτια αναψυκτικών, το οποίο κάλυπτε ψευδοροφή με πλαστικούς βότρυες και εκατέρωθεν υπήρχε κάλυψη με ριντό φθαρμένης μουσελίνας χρώματος τιρκουάζ ως το έδαφος, ώστε να δημιουργείται η εντύπωση σκηνικού χώρου …

Πάνω στο πάλκο, που σκέπαζε χράμι φτηνιάρικο είχαν τοποθετήσει, πίσω απ' το μικρόφωνο, διπλή σειρά καρεκλών ξύλινων με ψάθα και φουσκωτά κεντητά μαξιλαράκια … ελαφρώς ξεφτισμένα … Στη μεσιανή μπροστινή καρέκλα καθότανε πάντοτε η αοιδός με το ντέφι, δορυφορούμενη από μουστακαλήδες άσους της διπλοπενιάς και στην πίσω σειρά ο κιθαρίστας, ο ακορντεονίστας και ο ντράμερ συνέβαλαν στη μουσική πανδαισία!

====

Αξιολογώντας έναν μπουζουξή από επαγγελματικής απόψεως, αλλά και μάγκικης αισθητικής, όφειλε αυτός, προκειμένου να γίνει αποδεκτός στο ευρύ κοινό να διαθέτει αξιοπρεπή λαϊκή εμφάνα και … βεβαρημένο ποινικό μητρώο!

Σύμφωνα με τα άγραφα νιζάμια της εποχής, εθεωρείτο ασέβεια και έγκλημα καθοσίωσης το ένδυμα το κυριλέ για έναν βιρτουόζο του μπαγλαμά επί παραδείγματι!

Σε ευθυγράμμιση με τους ενδυματολογικούς μπουζουκοκανόνες του ταραφιού, επιβαλλόταν διά ροπάλου: καβουράκι χαβουζάτο, χταποδοφωλιά στη γκλάβα και τραβηγμένο λοξά ως το αφτί. Ζουνάρι μάλλινο πεντάστροφο με το … σιδερικό του στην από μέσα! Η φράντζα της μαλλούρας να καλύπτει αφελώς το μάτι το ένα. Στο ους το πούλουδο ημέρας αποτελούσε κανόνα πάγιο και θεσμοθετημένο. Ο μύσταξ αδρός και κατωτσιγκελάτος, το δε μπεγλέρι χοντρόχαντρο με δεκαπέντε χάντρες και φούντα. Το χέρι, που δαχτυλοπετούσε στα ψιλά τέλια της ταχέρας όφειλε απαραιτήτως να κοσμείται με δαχτυλίδια τέσσερα της γυφτιάς, ενώ το γδυμνό μικρό δαχτυλάκι απέληγε σε νυχάκι μακρύ και αλφαδιασμένο στον ορθό αχταρμά!

Ο ρουχισμός ενός παραδοσιακού λαϊκού οργανοπαίκτη ήταν ο ακόλουθος:

Υποκάμισον λευκόν μεταξωτόν και ρεγιόν με μυτερό γιακά και ανοιχτό τέσσερα κομβία τουλάχιστον, προς επίδειξη στέρνου τριχωτού ή κλειστός γιακάς με γραβατάκι της σπιθαμής, όπως και γελέκι σκούρο φτηνής ερέας έμπροσθεν και σατέν όπισθεν, έχοντας ως αξεσουάρ καδένα ιμιτασιόν πυκνοχαλκαδάτη άνευ ωρολογίου, καθώς και πελετζίκια ασημιά στις μανσέτες.

Το παντελόνι τζογέ, να περισσεύουν πέντε πόντοι για την τσάκα και το

πατούμενο μονόφιδο με τακούνι αψηλό και μεταλλική αγκράφα στο πλάι για μόστρα!

Οι βαριοί αυτοί οργανοπαίχτες είχαν αδιαπραγμάτευτο το σεφερτιλίκι τους, που υπαγορευόταν από αυστηρούς άγραφους κανόνες. Έμπροσθεν του πάλκου υπήρχε ένα σκαμνί, που κάλυπτε κυανός σιλτές και πάνω του τασάκια δύο προς … γοποσβήσιμο, όπως και τενεκεδοκούτι με σχισμή, δίκην κουμπαρά, προς φύλαξη της χαρτούρας, που αποφέρανε οι παραγγελιές, οι οποίες γράφονταν σε χοντρό κιτάπι με απολειφάδι μολυβιού, όπου ο πρωτομάστορας της πενιάς σημείωνε κατ' αυστηρή προτεραιότητα τις ασματικές επιθυμίες των γλεντζέδων!

====

Τους τοποθέτησαν, τιμής ένεκεν, σε πρώτο τραπέζι πίστας! Ο Θράσος ο ίδιος είχε επιμείνει σθεναρά επ' αυτού. Από τα πέριξ τραπέζια τους υποδέχτηκαν με φωνές ενθουσιασμού μέσα στη χλαλωή και στο νταντανά που επικρατούσε.

– Μάστρο Βαγγέλη, είσαι ένας μπον – βιβέρ! Κόπιασε να πιούμε ένα …

Αυτός μη μπορώντας ν' ακούσει τι του λέγανε έπαιρνε τα λόγια τους για ευχές και ανταπέδιδε …

– Φχαριστώ, καλό δέξιμο απ' τα παιδιά σας να 'χετε και ό,τι λαχταρά η ψυχή σας …

Παράλληλα, τους έδειχνε και την Ερνούλα χαριτολογώντας …

– Από δω … ο Εσατζής!

– Πότε … την έβγαλες απ' το κλουβί, μάστορα; Χα χα χα!

– Έπρεπε να την απεράσεις πρώτα … ένα χέρι αστάρι …

Προτού καθίσουνε ο Θράσος όρμηξε να καπαρώσει καρέκλα, που να 'χει βιζαβί την τραγουδίστρια! Αμ δε! Αμέσως ένιωσε το βαρύ χέρι της μέλλουσας πεθεράς του να τον αδράχνει απ' το γιακά…

– Σήκω αμέσως, κακοψύχι νά 'χεις, που μου στρογγυλοκάθισες … Προηγούνται οι κυρίες, ανάγωγε!

– Θέλω να έχω μια πανοραμική θέα, μητέρα …

– Εμένανε να κοιτάς … για τιμωρία!

====

Εντός ολίγου χαροστήθηκε από πάνω τους ο μετρ με το μπλοκάκι και με το μολύβι υποκλινόμενος ευρωπαϊκά και κρύβοντας τεχνηέντως τη λίγδα κάτω απ' το μανίκι του!

– Περικαλώ;

– Φέρε μου ρε, μια λακέρδα με λαδόξιδο, διέταξε ο Αραμπάς, καθώς έβγαζε ένα κακάδι απ' τη μύτη του …

– Εγώ καλέ, θα 'θελα μια σκέτη από γιουβέτσι, αν σας περισσεύει, ψέλλισε συνεσταλμένα η Ευδοξία, για να μην ξοδιάσει τον άντρα της …

Ο Θράσος πριν παραγγείλει ρώτησε το γέροντα.

– Σας αρέσει η νεφραμιά, πατέρα;

– Θα προτιμούσα κατιτίς της ώρας, πρόσθεσε ο Ζεβανζέλ, δένοντας ρινόμακτρο

ριγέ στο λαιμό του …

– Βαγγέλη, σκάβεις το λάκκο σου με τα δόντια σου, παρατήρησε η Ερνούλα, που προτίμησε κουνουπίδι ογκρατέν, καθώς έπασχε από νευρική ανορεξία …

– Φέρε τι θα φέρεις, διέταξε ο Θράσος, νιώθοντας το στομάχι του να γουργουρίζει …

Ο μετρ χαμογέλασε χασαπίσια και δήλωσε:

– Ο σεφ συνιστά καλαμαροχτάποδα και κιοφτέδες κρομμυδάτους. Έχουμε σφάξει δε και αμνοερίφια … Είμαι όλος αφτιά, κύριε Θράσο …

– Σάλιωνε βολύμι και γράφε: Χοιρινό με απίδι αυγολέμονο, αμελέτητα ριγανάτα, γλυκάδια τηγανιά, κάνα σουτζουκάκι σμυρνέϊκο εχ νωπού μόσχου, χταποδοπλόκαμα ξιδάτα, τίποτις κεμπάπια, ξέρεις εσύ, στηθούρι αμνού στη γάστρα, σφυρίδα πλακί αν έχεις, πρόστεσε και σαλτσούλα, καρδιά μαρουλιού τεμαχηδόν, τρία φιλέτα σενιάν καψαλισμένα στο τσακμάκι και καμιά συκωταριά με τα γλυκάδια της …

– Κάνε και λίγο κράτει, λιβελούλα να σε φα, τον σκούντηξε η Ερνούλα. Λεβίθα στα άντερα έχεις πια και κατεβάζεις τον αγλέουρα;

– Περί ορέξεως κολοκυθόπιτα, μητέρα. Να φάμε να την πετσώσουμε …

– Καλά, βρε συ Ερνούλα, δεν εντρέπεται ο γαμπρός σου τέλος πάντων; της κλάφτηκε στο αφτί η Αραμπάδενα …

– Τι να τον κάνω, Βδοξία μου, που χλαπακιάζει σαν γλαρόνι;

– Και μεις μεροκαματιάρηδες αθρώποι είμαστε, Ερνούλα. Δεν τυγχάνουμε τίποτις μπρούκληδες …

– Από κρασί τι προτιμάτε; Έχουμε και της μποτίλιας, ξέρετε …

– Ρίξε ένα μαστραπά από κείνο το σώσμα το παριανό, που ήπια ψες και ήρχα στα γράδα μου …

– Μα ’στα, κύριε Θράσο …

====

Ο μετρ θα έπρεπε, ως είθισται, να φέρνει δείγμα κρασιού να δοκιμάζουνε οι πελάτες πριν παραγγείλουνε. Όμως εδώ συνέβαιναν παράδοξα πράγματα! Άπλωνε, αίφνης, το χέρι του ο μετρ με το ποτηράκι και του το γιόμιζε ξέχειλα το γκαρσόνι. Ακολούθως το ’βαζε στο στόμα του και … το ρούφαγε μέχρι ρανίς!

– Μμμμ! Θεϊκός οίνος!

Μετά … κάνανε τράμπα και έπινε ο βοηθός.

Αχχχ! Αυτό είναι μπάλσαμον! Εβίβα …

– Αλά βοτρ …

Κατ’ αυτό τον τρόπο πίνανε οι δυό τους τουλάχιστον ένα μισόκιλο σε βάρος του πελάτη, παριστάνοντας … τους σομελιέ!

– Εξαίρετον απόσταγμα, οίνος ξηρός, επιτραπέζιος, αποφαινόντουσαν.

– Να σας φέρουμε άλλο ένα μισόκιλο … να πιούμε;

Και όντως! Εντός ολίγου κατέφθασε καράφα έτερη, ρετσίνα Μεσογείων τώρα. Ο Θράσος βλεφάρισε το κρασί πριν δοκιμάσει.

– Μουχρό μου φαίνεται. Ήπιε δυό – τρεις γουλιές και έφτυσε.

– Σκέτη ρετσινολάσπη είναι! Α, πάρτε το από δω, ρε …

====

Το πρόγραμμα ξεκινούσε πάντα με ελαφρά μουσική, για να μην … αγριεύονται οι θαμώνες.

Ο γκραντκασίστας, ο ακορντεονίστας, ο κιθαρίστας και ένας τραπεζοκόμος μικρός πήρανε τις θέσεις τους στο πάλκο …

Πρώτα εμφανίστηκαν ο Γιάννης ο Απέρπας και ο Σπέρκας ο ψαράς, που άδανε ρετρό ρεπερτόριο, έναντι μακαρονάδας αλάδωτης μέσα σε γενική θυμηδία! Ακολούθως κάποιος ανιματέρ της συμφοράς είπε δυό σαχλά ανέκδοτα, που δε γέλασε ούτε ο ίδιος!

Στη συνέχεια έφτασε η σειρά του Μίλτου, ο οποίος ήταν αμιγώς ντυμένος λάτιν με σομπρέρο και μπατανία με κρόσσια στον ώμο, που τραγούδησε το «κανγκασέϊρο» στεντορίως και ευκρινώς!

====

Πολλά ζευγάρια σηκώθηκαν να χορέψουνε στην πίστα. Ανάμεσά τους και ο Αραμπάς με την Ευδοξία, που άρχισαν να λικνίζονται «τσικ του τσικ» στους αισθαντικούς ήχους ενός αρτζεντίνικου τανγκό των Λος Λεχρίτος …

– Κε μπονίτος όχος τιένε …

Ο χαχόλος ο Αραμπάς έσφιξε στην αγκαλιά του την Ευδοξία πέραν του δεόντως.

– Θα φάω όλα τα λεφτά μου απόψε … για σένα σκύλα!

– Μη βρε, ανατριχιάζω …

Ο Θράσος μη χάνοντας χρόνο σηκώθηκε όρθιος και έκανε βαθιά υπόκλιση στην πεθερά του, για να … της ρίξει στάχτη στα μάτια.

– Μου επιτρέπετε να σας χορέψω, μητέρα;

– Πρόσεξε, δε σηκώνω αστεία! Θα σου αμολύσω ρώσικη σαλάτα …

– Δοθείσης της ευκαιρίας έλεγα μήπως …

– Άμα πάμε στο σπίτι … θα σε χορέψω εγώ!

Πέρασε από το τραπέζι τους ο χοντρός φυστικοπώλης.

– Και μονά – ζυγά παίζω …

Έπαιξε για το καλό ο Θράσος και έχασε ένα δεκάρικο.

– Δεν πειράζει, πατέρα, εγώ κερδίζω στην αγάπη, ψιθύρισε κοιτάζοντας προς το παραβάν, όπου ετοιμαζότανε να εμφανιστεί η ντιζέζ.

Μόλις σταμάτησαν τα κλαπατσίμπαλα καταφτάσανε και τα αχνιστά εδέσματα …

– Ντερλικώστε κατά βούληση, παρότρυνε τους συνδαιτυμόνες του ο Θράσος. Πλερώνει ο κύριος Αραμπάς από δω ως γνωστόν …

Μετά στράφηκε στο σερβιτόρο …

– Να μου προσκομίσεις ψαρονέφρι γωνία, συνοδευόμενο από ένα κιλό αρετσίνωτο άμα τη επιστροφή. Σβέλτα … και μας πιάσανε …

– Πληγούρι κατοχικό να του φέρεις και πολύ του πέφτει, κόαξε η Ερνούλα, φτύνοντας τον κόρφο της!

Ο Αραμπάς ως αμφιτρύων εγέρθηκε για την πρόποση …

– Αφιγιέτ ολσούν! Μετά στράφηκε στην Ερνούλα …

– Ευλόγησον, δέσποτα …

– Τσιν τσιν, πάντα τέτοια, πετάχτηκε ο Θράσος και άρχισε να τσουγκρίζει ποτήρια θορυβωδώς …

– Κοίταε πώς ζάνε οι αθρώποι, τους μακάριζαν απ' τα γύρω τραπέζια. Πέσανε όλοι στο φαγοπότι υπό τους διακριτικούς ήχους της ορχήστρας. Ο Θράσος παρά λίγο να φάει … και το τραπεζομάντηλο!

Καθώς μάσαγαν η Ερνούλα έριξε μια ανήσυχη ματιά στον άντρα της …

– Σίγουρα … δε θα πληρώσουμε, Βαγγέλη;

– Τρώε κι έννοια σου …

====

Ακούστηκαν παρατεταμένα παλαμάκια και σφυρίγματα επιδοκιμασίας, καθώς τα βαριά τέλια καταλάμβαναν τις θέσεις τους. Στο μπουζούκι ήτανε ο Σώτος ο Κελαηδίστρας, λαιμοκαρυδάτος με τις κολοκοτρωνέϊκες μουστακοουρές και τα δεκατρία έτη ένσημο στις … αγροτικές της Τίρυνθας!

Θεωρούνταν αυθεντία στη διπλοπενιά καίτοι αριστερόχειρ!

Το μπουζουκάκι του είχε αντί για τάστα κοκκάλινα, … άντερα των θυμάτων του και ως δάσκαλος του οργάνου γνώριζε όλους τους «δρόμους» παιξίματος, ήτοι: το σαμπάχ, το νιαβέτι, το χερτζάζ, το χουζάμ, το χουσεϊνί, το κιουρτί, το σιίρφ χιτζιαστιάρ, το ράστι και το σετ αραμπάν!

Τον τζουρά τον βάραγε ο Τσίτουρας ο μεγαλοκοτσιδάτος, ο ξολοθρευτής, με τη μουστάκα την τσιχλεβέντικη! Φόραγε υποκάμισον ερυθρού χρώματος, ανοιχτό στο κουμπί το ένα, λελεμεκέ εύοσμο στο αφτί το αριστερό και στο πέτο του σακακιού έφερε πένθος, έτσι για ρεκλάμα και μόνο! Αυτός κούρδιζε στο καραντουζένι τα ψιλά τέλια και άφηνε λίγο λάσκα τη μουργκάνα.

Ο Τσίτουρας με τ' όνομα, αν και αρκουδοειδής τύπος και δασύτριχος, διέθετε ψιλή φωνούλα, σχεδόν καστράτο! …

Το μπαγλαμαδάκι τέλος, κάντε βαθιά υπόκλιση, το μανουβράριζε ο μέγας Μίμης ο Νιάου, ο αετονυχάτος και προσφάτως αποφυλακισθείς. Και τούτος έφερε γελέκι σκρικό, σταυρωτό και στο ενεργητικό του έγραφε εφτά φόνους και δέκα σατυριάσεις, έτσι για να κρατά τη φήμη και το ίρτζι του!

====

Μετά τα κουρδιστικά και τα ταξίμια πιάσανε ένα βαρύ ισοβίτικο του Μάρκου, που κανείς δεν τόλμησε να το χορέψει!

– «Φωτιά μεγάλη μ' άναψες, βρε άτιμη γεναίκα,
μόλις θα βγω απ' τα σίδερα … θα σφάξω άλλους δέκα …».

– Ασφυκτιώ εδώ μέσα, διαμαρτυρήθηκε η Ερνούλα. Πάμε αμέσως να φύγουμε Βαγγέλη …

Ο Ζεβανζέλ όμως τουφάριζε μ' ένα νοικοκυρίσιο ροχαλητό … Αντιθέτως, ο Θράσος δείχνει να το απολαμβάνει …

– Νογάς, αγαπητέ σύνδειπνε, λέει εμπιστευτικά στον Αραμπά, τι εστί Τσίτουρας; καθώς πίνουνε κι οι δυό τους σε πνεύμα σύμπνοιας.

– Δε διαθέτω τας απαιτούμενας γνώσεις, ομοτράπεζε …

– Χρειάζεσαι σεμινάριο! Ο Τσίτουρας είναι κληρούχας του Ανεστακιού του Δελλιά και το ασήκωτο άσμα «Τη νταμίρα, τη νταμίρα μου την έμαθε μια χήρα», με τα χεράκια του έγραφε! Πρόκειται περί παλαιού τσικιρικιτζή με κύρος στον σιλελέ!

– Απίστευτον! Και δεν του στήσανε ακόμα άγαρμα στην πλατέα;

– Είχανε αρχενέψει να του λαξεύουνε, τη φάτσα, αλλά στο τέλος ξεμείνανε … από μάρμαρο!

====

Τ. Κυριτσόπουλος

Έπεται συνέχεια

Στο περίφημο ζαχαροπλαστείο του Φρέρη, επί της οδού Ερμού, όλοι οι Συριανοί τρέχανε ν' απολαύσουνε τους σοροπιαστούς λουκουμάδες με τη μπόλικη κανέλα, όπως και το εξαίσιο παγωτό – χωνάκι του μηχανήματος.

Επίσκεψη – Ξενάγηση του Συνδέσμου Συριανών στην Εκθεση

«Τέχνη σε χρυσό»

Το κόσμημα στους ελληνιστικούς χρόνους»

Κείμενο - φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Το Σάββατο 15 Φεβρουαρίου 2025, τριάντα τέσσερις μέλη και φίλοι του Συνδέσμου Συριανών, παρακολούθησαν ξενάγηση στην Έκθεση «Τέχνη σε χρυσό. Το κόσμημα στους ελληνιστικούς χρόνους», στο Μουσείο Μπενάκη, στο Κολωνάκι. Τα εκθέματα προέρχονται από 30 μουσεία και εφορείες αρχαιοτήτων από την Ελλάδα και πέντε μουσεία του εξωτερικού. Ξεναγός μας ο Δρ. Αρχαιολογίας κ. Μάριος Μυλωνάς. Θαυμάσαμε τα ωραιότερα χρυσά κοσμήματα της ελληνιστικής εποχής, μοναδικά έργα τέχνης, στεφάνια, διαδήματα, περιάμματα, πόρπες, δαχτυλίδια, ενώτια, περιμήρια, κ.α. Ανάμεσα τους τα σημαντικότερα κοσμήματα από τον θησαυρό του Καρπενησίου (44 χρυσά γυναικεία κοσμήματα 3ου και 2ου αι. π.Χ., υψηλής καλλιτεχνικής αξίας), προερχόμενα από τις συλλογές του Μουσείου Μπενάκη και του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, αλλά και γυναικεία κοσμήματα από τάφο στο Χαφτασάν του δυτικού Ιράν, 150-100 π.Χ., (Συλλογή Αρχαιοτήτων Κρατικών Μουσείων Βερολίνου), όπου επιβιώνει η ελληνιστική παράδοση του βασιλείου των Σελευκιδών σε συνδυασμό με τις τοπικές συνήθειες. Η έκθεση πλαισιώνεται από αγγεία, πήλινα και μαρμάρινα αγαλματίδια, πλαγγόνες, εργαλεία κοσμηματοποιού από επανθρακωμένο σίδηρο, χαλκό, με προέλευση τη Βοσνία – Ερζεγοβίνη του 2ου αι. π.Χ., σύγχρονες δημιουργίες εικαστικών (Peter Bauhuis, Άκη Γκούμα, Patrick Davidson, Αναστασίας Κανδαράκη και άλλων) εμπνευσμένων από τα κοσμήματα του Μουσείου Μπενάκη. Σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο προβάλλεται βίντεο ανακατασκευής τμημάτων ενός βαρύτιμου διαδήματος, αποτέλεσμα πολύχρονης μελέτης και πειραματισμών του κοσμηματοποιού και μελετητή αρχαίων τεχνικών Άκη Γκούμα.

Μετά τις εκστρατείες του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ένας νέος κόσμος αναδύθηκε, η αχανής ελληνιστική οικουμένη (323 – 30 π.Χ.). Ο άφθονος χρυσός των Περσών βασιλέων κυκλοφόρησε ευρέως στη δύση. Η επικράτηση της μοναρχίας στα πολυεθνικά και πολύγλωσσα βασίλεια των Επιγόνων περιορίζει την ανάμειξη των πολιτών στα κοινά. Κυρίαρχη αξία καθίσταται το κυνήγι του πλούτου και της κοινωνικής ανόδου, με αποτέλεσμα την ανάδειξη μιας αριστοκρατίας αστών που μονοπωλούσαν την εξουσία. Η κοινωνική ανισότητα, σε συνδυασμό με τις επεκτατικές τάσεις των βασιλέων, οδήγησε σε εξεγέρσεις και συγκρούσεις, προλειαίνοντας το έδαφος της ρωμαϊκής επέκτασης, τον 2ο και 1ο αι. π.Χ. στον ελληνιστικό κόσμο.

Η ελληνιστική κοσμηματοτεχνία, δίχως τη χρήση μεγεθυντικών φακών, με τη συρματερή τεχνική και τον κοκκιδωτό διάκοσμο, αγγίζουν τα όρια του εφικτού. Η τεχνική της έκκρουστης πίεσης εφαρμόστηκε πλέον και σε μικρά, περίτεχνα κοσμήματα. Η συχνή χρήση μητρών, εσώγλυφων και εξώγλυφων, συνάδει με την επαναληπτικότητα των θεμάτων της αχανούς ελληνιστικής οικουμένης.

Οι μοναρχικοί κύκλοι και αριστοκράτες έχουν έντονη την επιθυμία επίδειξης πλούτου μέσω της «μπαρόκ» αισθητικής και της σκηνοθετημένης υπερβολής της μικροτεχνίας. Η εμβληματική εμφάνιση του μακεδονικού «ηράκλειου κόμβου» σε διαδήματα και περιδέραια, εξυπηρετεί την πολιτική ιδεολογία της εποχής, της καταγωγής δηλαδή των Μακεδόνων βασιλέων από τον Δία, γιος του οποίου είναι ο Ηρακλής. Ο τελευταίος αποτελούσε ισχυρό ηγεμονικό πρότυπο αρετής για τα μέλη του μακεδονικού βασιλικού οίκου. Ο ηράκλειος κόμβος είναι γνωστός στην Αίγυπτο από τη 2η χιλιετία π.Χ. και αποτελείται από δύο αντιθετικά συμπλεκόμενες θηλειές, τον γνωστό στη ναυτική ορολογία σταυρόκομπο. Αφορμή για την ονομασία του έδωσε η συχνή απεικόνιση του Ηρακλή στους αρχαϊκούς χρόνους, που έχει δεμένα τα μπροστινά πόδια της λεοντής με τέτοια πλοκή. Ως «δεσμός» διατηρεί τις φυλακτικές και ιαματικές του ιδιότητες, που έχουν από παλιά ριζώσει στη λαϊκή πίστη.

Τα χρυσά στεφάνια στεφανώνουν μέλη εύπορων και αριστοκρατικών οικογενειών σε: συμπόσια, θρησκευτικές τελετές, επίσημες-διαβατήριες τελετές (όπως γάμο, ενηλικίωση, ταφή), βραβεύσεις ευεργετών και νικητών σε αθλητικούς αγώνες. Επίσης χρησιμοποιούνται στο στολισμό αγαλμάτων και ως αναθήματα σε ιερά. Αντιγράφοντας τα φύλλα πραγματικών φυτών μυρτιάς, βελανιδιάς, ελιάς, δάφνης, κισσού, τα χρυσά στεφάνια στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ., ήταν εντελώς φυσιοκρατικά. Από τον 3ο αι. π.Χ. οι συνθέσεις έγιναν απλούστερες. Χρυσά στεφάνια συνοδεύουν νεκρούς, άνδρες ή γυναίκες. Η βελανιδιά είναι συνδεδεμένη με τον Δία, η μυρτιά με την Αφροδίτη, η ελιά με την Αθηνά και ο κισσός με τον Διόνυσο. Η επιλογή κάποιων φυτών ενδεχομένως σχετιζόταν με τη θρησκευτική κοινότητα στην οποίαν ανήκαν οι νεκροί.

Τα χρυσά διαδήματα, με μακρά παράδοση στον ελλαδικό χώρο από την 3η χιλιετία π.Χ., στολίζουν το κεφάλι, βασιλέων, θεοτήτων, ιερέων, σε γάμους και είναι

καθιερωμένα κτερίσματα νεκρών. Διαμορφωμένα από λεπτά ελάσματα, είχαν σχεδόν αποκλειστική ταφική χρήση έως το δεύτερο του 4ου αι. π.Χ., όταν στους τάφους εμφανίστηκαν διαδηματικά κοσμήματα που θα είχαν φορεθεί και στη ζωή.

Τα περιάμματα (από το ρήμα περιάπτω=προσδένω), διαγώνια ή χιαστί στον κορμό, πάνω από το στήθος, στολίζουν το σώμα, σε θνητές, θεές παρθένες ή σχετικές με το γάμο θεότητες, και περιλαμβάνονται στο στολισμό της νύφης. Έλκουν τις αγαθές δυνάμεις ή προφυλάσσουν από κακή επιρροή. Θα πρέπει να νοηθούν ως φυλακτά, διακριτικά παρθενίας ή ακόμη και ως μέσα περιορισμού του σώματος πριν από το γάμο. Τα περιμήρια ανήκουν στα κοσμήματα που σηματοδοτούν τη μετάβαση της κόρης στον έγγαμο βίο, τα οποία συναντώνται και ως αναθήματα σε ιερά, νεαρών γυναικών στο κατώφλι της ενηλικίωσης.

Το ελληνικό κόσμημα αποκτά κοσμοπολίτικο χαρακτήρα. Εμφανίζονται με ένταση θέματα που σχετίζονται με τον κόσμο της Αφροδίτης και του Διονύσου. Σημαντική είναι και η εισροή στοιχείων από ανατολικές και αιγυπτιακές λατρείες. Κρεμαστά στοιχεία στολίζουν διαδήματα, περιδέραια, ενώτια, όπως Έρωτες, Νίκες, Σφίγγες, Σειρήνες, θεότητες, μικροσκοπικά συμπλέγματα, πτηνά, πυραμιδοειδή ή λεμβόσχημα στοιχεία. Συχνά απεικονίζεται η πάλη Έρωτα και Ψυχής, για να αναδειχτούν οι διακυμάνσεις που περνά μια ερωτική σχέση. Η κόσμηση της κόμμωσης με πλέγματα, σφηκωτήρες και περόνες, αποκτά νέα δυναμική. Κεφαλές ζώων ή μιξογενών πλασμάτων κοσμούν τις απολήξεις περιδεραίων, σκουλαρικιών και βραχιολιών. Σε περικάρπια, περιβραχιόνια και δακτυλίδια κυριαρχεί η μορφή του ολόσωμου φιδιού, επηρεασμένη ίσως από αιγυπτιακά φιδόμορφα σύμβολα. Στα δακτυλίδια, αρκετά με ένθετους σφραγιδόλιθους, παρελαύνουν προτομές ηγεμόνων, θεοί, άνθρωποι, ζώα, φανταστικά όντα, μυθολογικές σκηνές.

Τα κοσμήματα στα ιερά στόλιζαν λατρευτικά αγάλματα ή φυλάσσονταν σε ειδικούς χώρους, αποτελώντας την κινητή περιουσία του ιερού. Η επιλογή συγκεκριμένου εικονογραφικού θεματολογίου σε κοσμήματα υποδεικνύει ιερατικό αξίωμα, ενώ ενεπίγραφα χρυσά ελάσματα προσδιόριζαν στο επέκεινα την ταυτότητα των μυημένων σε μυστηριακές λατρείες. Η απεικόνιση θεοτήτων σε χρυσό ή ένθετους ημιπολύτιμους λίθους, συνδέεται με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του κατόχου και με τους βαθύτερους συμβολισμούς της θεότητας.

Οι άωροι ή ωκύμοροι ή πρόμοιροι νεκροί (πολύ μικρά παιδιά, ανύμφευτοι άνδρες, παρθένες, μελλόνυφες ή νεόνυμφες), αποτελούσαν ειδική κατηγορία στην ελληνιστική περίοδο και ο στολισμός τους ήταν δηλωτικός των μελλοντικών ανεκπλήρωτων ρόλων τους. Κοσμήματα αποτροπαικού χαρακτήρα εξασφάλιζαν την ομαλή μετάβαση τους στη χώρα των νεκρών.

Η αισθητική της πολυχρωμίας στα χρυσά ελληνιστικά κοσμήματα, με τη χρήση ημιπολύτιμων και πολύτιμων λίθων, μαργαριταριών, πολύχρωμου γυαλιού και σμάλτου, εμφανίζεται με ένταση στην κοσμηματοτεχνία του 2ου αι. π.Χ., τεκμηριώνοντας τον πλούτο της αριστοκρατίας και την ύπαρξη εμπορικών επαφών. Αχάτες, αμέθυστοι, γρανάτες, σμαράγδια, ίασπις, κορναλίνες, χαλκηδόνιοι, ορεία

κρύσταλλος, μαργαριτάρια, από Αφρική και Ασία, καταγράφουν τους νέους εμπορικούς δρόμους που δημιουργήθηκαν μετά τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την ίδρυση πολυάριθμων εμπορικών πόλεων σε στρατηγικά σημεία.

Τα κοσμήματα συνιστούν μια επένδυση οικονομικού κεφαλαίου και σε περιόδους κρίσεων, καταχώνονται, πολλές φορές μαζί με νομίσματα, ως «θησαυροί». Αντανακλούν την ανασφάλεια, που για μεγάλα διαστήματα βίωναν οι κάτοικοι του ελλαδικού χώρου στη διάρκεια του 2ου αι. π.Χ., λόγω των επεκτατικών διαθέσεων της Ρώμης και της σταδιακής υποταγής της Ελλάδος σε αυτήν, αφού προηγήθηκαν πολιτικές ανατροπές και αλλεπάλληλες συγκρούσεις

Στο Stolac της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, το 1977, αποκαλύφθηκαν 245 αντικείμενα, βάρους 34 κιλών, σιδερένια και χάλκινα εργαλεία κοσμηματοποιού, για τη διαμόρφωση συρμάτων, μήτρες για την παραγωγή εξαρτημάτων σκουλαρικιών (ενωτίων) ή περιδεραίων από μεταλλικά ελάσματα, αμόνια, σφυριά, ημίεργα και ολοκληρωμένα κοσμήματα που δεν είχαν ακόμη διατεθεί. Ο κάτοχος τους τα έθαψε λόγω σοβαρού επικείμενου κινδύνου, κοντά στα οχυρωματικά τείχη της ελληνιστικής ακρόπολης, αλλά δεν επέστρεψε ποτέ εκεί. Η ανακάλυψη του «θησαυρού» προσέφερε σημαντικά τεκμήρια στην κατανόηση των τεχνικών και των δυσκολιών της ελληνιστικής κοσμηματοτεχνίας.

Η ξενάγηση του Δρ. Μάριου Μυλωνά ήταν εξαιρετική, διανθισμένη με άφθονα ιστορικά, κοινωνικά, θρησκευτικά στοιχεία και πλούσιο εποπτικό υλικό.

Βιβλιογραφία

-Κείμενα Έκθεσης: «Τέχνη σε χρυσό. Το κόσμημα στους ελληνιστικούς χρόνους», Μουσείο Μπενάκη, από 27/11/2024 έως 27/03/2025

-Ξενάγηση Δρ. Αρχαιολογίας Μάριου Μυλωνά

-benaki.org

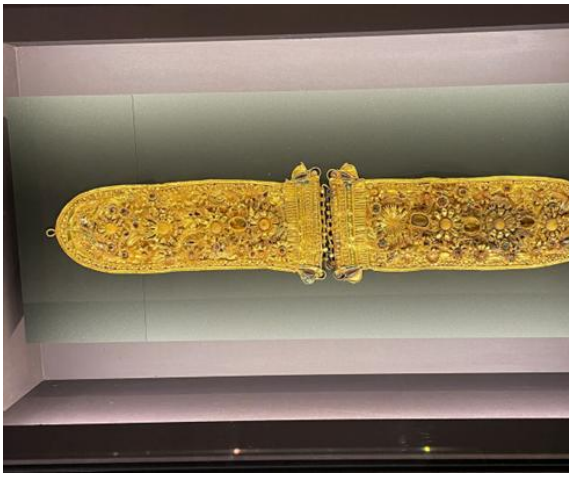

======

Ο Στέλιος Καζαντζίδης και ο αρχέγονος πόνος

Τα ερεθίσματα για να γράψω το παρόν άρθρο προήλθαν από δύο πηγές: Η πρώτη ήταν η κινηματογραφική ταινία που είδα πρόσφατα με τον τίτλο «Υπάρχω», η οποία αναφέρεται στη ζωή του Καζαντζίδη. Η δεύτερη πηγή ήταν το άρθρο του Μιχάλη Τσιντσίνη με τον τίτλο «Υπάρχει η χώρα του «Υπάρχω»; (Καθημερινή 29/12/2024).

Ο Τσιντσίνης ξεκινά το άρθρο του με ένα ερώτημα: «Αλήθεια; Υπάρχει αυτή η Ελλάδα που τραγούδησε ο Καζαντζίδης – αυτή η αναξιοπαθούσα χώρα της λυγμικής Ανατολής; Αυτή η Ελλάδα της ήττας και του ανίατου άλγους; Και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «η χώρα όπου όντα αδικημένα και κυνηγημένα τρώνε πικρό ψωμί και μολογάνε πίκρες- υπάρχει σήμερα μόνο ως καρικατούρα της παλιάς θυματοποίησης. Υπάρχει και ανακυκλώνεται μόνο ως καθήλωση στη συλλογική αυτολύπηση ενός «πάντοτε ευκολόπιστου και πάντα προδομένου» λαού – καταδικασμένου στην πλάνη και στην αποτυχία».

Σύμφωνα με το σενάριο της ταινίας, αλλά και των βιβλίων με τη βιογραφία του, ο Καζαντζίδης είχε παρακολουθήσει μικρός μαζί με τη μητέρα του τους «Χίτες» να σακατεύουν τον πατέρα του, στέλεχος του ΕΛΑΣ στην Κατοχή, ο οποίος αργότερα το 1946 πέθανε, ίσως και από εκείνα τα τραύματα… Ο ίδιος ο Καζαντζίδης, ως γιός κομμουνιστή, κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας είχε υποστεί τραυματικές δοκιμασίες (Μακρόνησος, μουλαράς, κ.τ.λ.). Αλλά και αργότερα το μετεμφυλιακό κράτος της Δεξιάς του δημιουργούσε συνεχώς προβλήματα. Και όταν λέμε μετεμφυλιακό κράτος εννοούμε σίγουρα την τριακονταετία 1944 – 1974, ίσως και μέχρι το 1981, που το ΠΑΣΟΚ έφερε στο φως τους ανθρώπους της σκοτεινής πλευράς της σελήνης… Αλλά και η μετανάστευση η άλλη μεγάλη πληγή που τραγούδησε ο Καζαντζίδης πάλι τους ίδιους ανθρώπους αφορούσε, που έφυγαν από τον τόπο τους γιατί δεν είχαν στο ήλιο μοίρα… Στη σκηνή του έργου όπου ο Καζαντζίδης τραγουδά σε γήπεδο της Γερμανίας κάτω από τις επιγραφές «Καλώς ήρθες Στέλιο» και «Ελλάς» το τραγούδι «για όποιον ζει χωρίς ελπίδα, όπου γης είναι πατρίδα», βλέποντας τα δακρυσμένα μάτια των μεταναστών, δάκρυσα μαζί τους, γιατί θυμήθηκα τα τρία αδέρφια του πατέρα μου, που ήταν παρόντα σ’ εκείνες τις συγκλονιστικές συναυλίες… Ο αρχέγονος πόνος των θυμάτων, μεταδίδεται και διαγενεακά…

Κατά τον δημοσιογράφο της Καθημερινής όλα αυτά είναι περασμένα – ξεχασμένα, υπάρχουν μόνο ως καρικατούρες και καθηλώσεις. Του προτείνω - μιας και χρησιμοποίησε και ψυχαναλυτικούς όρους στο άρθρο του - να διαβάσει το εξαιρετικό βιβλίο με τον τίτλο «Ο ελληνικός εμφύλιος, μια ψυχαναλυτική προσέγγιση» (Επιμέλεια Ιωάννης

Βαρτζόπουλος - ΑΡΜΟΣ). Πρόκειται για συλλογικό τόμο διεπιστημονικής έρευνας του φαινομένου. Οι διακεκριμένοι επιστήμονες που συμμετέχουν συμφωνούν ότι ο ελληνικός εμφύλιος συνεχίζει να βρίσκεται παντού ανάμεσά μας, στις κοινωνικές και ατομικές μας στάσεις, στις καθημερινές επιλογές μας. Και τούτο διότι υπάρχει διαγενεακή μετάδοση του τραύματος, δηλαδή οι διαρκείς επιπτώσεις του τραύματος δεν αφορούν μόνο αυτούς που το υπέστησαν, αλλά και όσους σχετίζονται με αυτούς, κυρίως από τις επόμενες γενιές. Και το τραύμα για μεγάλες κατηγορίες Ελλήνων πολιτών δεν προέρχεται μόνο από τον εμφύλιο και τις άδικες συμπεριφορές του μετεμφυλιακού κράτους, αλλά και από τη μετανάστευση, τη φτώχεια, τις πάσης φύσεως διακρίσεις υπέρ των νικητών - βολεμένων και εις βάρος των χαμένων… Την ταινία όπως διαπίστωσα την έβλεπαν και νέα παιδιά, τα οποία βέβαια δεν είχαν καμιά σχέση με την εποχή του Καζαντζίδη. Ίσως να μετέφεραν το τραύμα δικών τους ανθρώπων, ίσως από διαίσθηση να διέκριναν ότι η γνησιότητα και αυθεντικότητα του ίδιου και των τραγουδιών του εκφράζει και τα δικά τους βάσανα… Παραφράζοντας ελαφρώς τον Ντελέζ θα μπορούσαμε να πούμε ότι το παράπονο που εκχυλίζει στα τραγούδια του Καζαντζίδη είναι αντίσταση του αρχέγονου ψυχικού κόσμου σε μια επανάληψη επιβεβλημένη από το κοινωνικό συστοιχείωμα. Είναι αντίσταση στις αποφάνσεις που κυριαρχούν στο περιβάλλον και στις «κανονικότητες», που απορρέουν από αυτές. Και με αυτή την έννοια αυτό το παράπονο είναι βαθιά πολιτικό…

Στα τραγούδια του Καζαντζίδη, ο ίδιος ως ερμηνευτής, ο Βίρβος, ο Άκης Πάνου, όλοι οι συνθέτες και οι στιχουργοί που συμμετείχαν, είχαν ως οδηγό τους στη δημιουργία τους τον αρχέγονο πόνο, τον οποίο μέσα από μελαγχολικές σκέψεις και έντονα συναισθήματα μεταστοιχείωσαν σε δημιουργό πόνο. Και είναι τελικά ο αρχέγονος πόνος, αυτός ο ώριμος πόνος που συντελεί στην ηθική αναβάπτιση του ανθρώπου, που βαθαίνει την ύπαρξη, που γίνεται απαρχή ελευθερίας, αντίβαρο στην αυθαιρεσία, πνευματική ανάσταση, αναγέννηση σε μια νέα ζωή… Είναι ο πόνος όχι με τη σημασία της οδύνης και του πένθους, αλλά ως μια βασανιστική προσπάθεια διείσδυσης στην ουσία των πραγμάτων που πληγώνει… «Ο πόνος γυμνάζει το πνεύμα» διακηρύττει ο Αριστοτέλης… Τον ίδιο αρχέγονο, αυθεντικό πόνο συναντάμε στους ρεμπέτες του περιθωρίου και είναι ο ίδιος πόνος, που οδηγεί όλης της γης τους κολασμένους σε κακοτράχαλα ζερβά μονοπάτια… Τελικά ίσως ο αρχέγονος – δημιουργός πόνος να είναι μία από τις δυνάμεις που γυρίζουν τον τροχό της Ιστορίας, όπως αυτή αποτυπώνεται στις Τέχνες, τις Επιστήμες, τις Θρησκείες, τις Επαναστάσεις…

Όταν μέσω μιας στημένης αξιοκρατίας (Κολλέγιο και ακριβά ιδιωτικά σχολεία, ΑΕΙ της Ivy league των ΗΠΑ, εργασιακή απασχόληση μέσω σχέσεων αλληλεξάρτησης στη Golman Sachs και στα αδηφάγα funds, πολιτική καριέρα, κ.τ.λ.) έχεις εξασφαλίσει εύκολο διαγενεακό βόλεμα, τι να σου πει ο Καζαντζίδης, το ρεμπέτικο και ο αρχέγονος πόνος… Για τους συμπολίτες μας που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία – ίσως σ' αυτούς να απευθύνεται ο αρθρογράφος της Καθημερινής - θα υπάρχει πάντα ο κίνδυνος παγώματος της κριτικής σκέψης τους και σε βάθος χρόνου της ηθικής τους… Αντίθετα τα τρυφερά συναισθήματα, που εκλύονται από τον αρχέγονο πόνο είναι ο χτύπος της καρδιάς του κόσμου και όταν πάψει να χτυπά αυτή η καρδιά, ο κόσμος θα έχει παγώσει για πάντα μέσα στην ασάλευτη λογική του...

Δημήτριος Γ. Σουλιώτης

Αθήνα, 7 Ιανουαρίου 2025

=====

Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Αθήνα 4 Φεβρουαρίου 2025

Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα στην παρουσίαση του βιβλίου της Χριστίνας Αγριαντώνη, Ερμούπολη Σύρου, 1823-1940. Τόμος Α΄: Μια πρώιμη βιομηχανική πόλη στο Αιγαίο, Τόμος Β΄: Βιομηχανίες και βιομήχανοι, έκδοση του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνώ

Με ιδιαίτερα χαρά φιλοξενούμε σήμερα αυτή την εκδήλωση, αφιερωμένη στην κυκλοφορία ενός πολύ σημαντικού βιβλίου, την έκδοση του οποίου υποστήριξε η Τράπεζα της Ελλάδος. Ενός βιβλίου αφιερωμένου σε έναν πολύ ιδιαίτερο τόπο, την Ερμούπολη της Σύρου, η οποία παρεμπιπτόντως, εδώ και πολλά χρόνια πλέον, έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της ζωής μου και της οικογένειάς μου.

Ενός βιβλίου γραμμένου από μία από τις διαπρεπέστερες οικονομικούς ιστορικούς της γενιάς της, η έρευνα της οποίας είναι συνυφασμένη με τη μελέτη της βιομηχανίας, όχι μόνο από στενά οικονομικής άποψης, αλλά και υπό το πρίσμα της ανθρωπογεωγραφίας, της ιστορίας της τεχνολογίας, της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και της κοινωνιολογίας. Τόσο σε αυτό το βιβλίο, όσο και στο υπόλοιπο έργο της, η Χριστίνα Αγριαντώνη γράφει πρώτα ως ιστορικός, και έπειτα ως οικονομική ιστορικός, και το αποτέλεσμα είναι πάντα μία πυκνή και πολύπλευρη ιστορία, την οποία ως οικονομολόγος μόνο να θαυμάσω και να επαινέσω μπορώ.

Από την άλλη, όσοι από εμάς δεν παύουμε να σκεφτόμαστε πρώτα ως οικονομολόγοι, διαβάζοντας την ιστορία της βιομηχανίας στη Σύρο, δεν μπορούμε να μην σκεφτούμε σε όρους της λεγόμενης «νέας οικονομικής γεωγραφίας», που εξετάζει τη γεωγραφική συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στον χώρο. Όπως όλες οι «νέες» θεωρίες, έτσι και η νέα οικονομική γεωγραφία στηρίζεται σε αρκετές παλιές ιδέες, από τον von Thünen (1826) έως τον Marshall (1890) και, τους Christaller (1933) και Hoover (1936). Ωστόσο, στη σύγχρονη οικονομική θεωρία, είναι συνδεδεμένη πρωτίστως με το όνομα του Paul Krugman, που έτσι μάλιστα κέρδισε το βραβείο Νόμπελ στα οικονομικά, το 2008. Στον πυρήνα της ερευνητικής δουλειάς του Krugman, δεσπόζει η αλληλεπίδραση των κεντρομόλων και φυγόκεντρων δυνάμεων της οικονομικής γεωγραφίας με το διεθνές εμπόριο. Γι’ αυτό μάλιστα πιστεύω

πως ταιριάζει απόλυτα – στα μάτια ενός οικονομολόγου – στην περίπτωση της Ερμούπολης: μιας βιομηχανικής πόλης σε ένα εμπορικό σταυροδρόμι.

Η Χριστίνα Αγριαντώνη δεν υποτάσσεται ασφαλώς σε κάποιο στενό οικονομικό υπόδειγμα. Άλλωστε, μία από τις διαχρονικές αρετές του επιστημονικού της έργου είναι μια υγιής καχυποψία απέναντι σε οποιαδήποτε νομοτέλεια και κάθε στενό θεωρητικό σχήμα. Γι' αυτό και επισημαίνει στους αναγνώστες ότι «εδώ και πολλά χρόνια, η ιστοριογραφία για την εκβιομηχάνιση έχει απαλλαγεί από το 'σύνδρομο' της σύγκρισης με το πρωτοποριακό αγγλικό υπόδειγμα» (σ. 131). Εντούτοις, στην αφήγηση του πρώτου τόμου, ο οικονομολόγος θα συναντήσει όλους αυτούς τους παράγοντες που τα υποδείγματα της οικονομικής γεωγραφίας συνδέουν με τη συγκρότηση βιομηχανικών κέντρων.

Η *τυχαιότητα* είναι ένας από αυτούς. Ο Krugman αρέσκεται στο να θυμίζει την ιστορία της πόλης Dalton, στην πολιτεία Georgia της Α-μερικής· μιας μικρής πόλης των 35.000 κατοίκων που κυριαρχεί στη διεθνή παραγωγή μοκέτας και χαλιών. Κι όλα αυτά επειδή, το 1895, μια νεαρή κοπέλα πειραματίστηκε με μία παλαιά τεχνική ύφανσης, προκειμένου να φτιάξει μια κουβέρτα ως δώρο για τον γάμο του αδελφού της. Το ένα έφερε το άλλο και το σωρευτικό αποτέλεσμα της συγκέντρωσης τεχνογνωσίας, ανθρώπων, προμηθευτών και δικτύων, οδήγησε το 90% των μοκετών που παράγονται σήμερα σε ολόκληρο κόσμο να προέρχονται από το Dalton!

Η ιστορία της Ερμούπολης δεν είναι εξίσου μακρά, αλλά η αφετηρία της υπήρξε εξίσου τυχαία, σημειώνει η Χριστίνα Αγριαντώνη. Το «έκτακτο» περιστατικό μιας σειράς πολεμικών συγκρούσεων και εκτοπισμών, στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, δημιούργησε έναν προσφυγικό συνοικισμό σε ένα σημείο που «διασταυρώθηκε» με την άνθιση του διαμετακομιστικού εμπορίου. Εκεί συγκεντρώθηκαν επιχειρηματικά κεφάλαια και δεξιότητες. Τυχαία, σε μια μικρή γωνιά του Αιγαίου – μία από τις πολλές που θα μπορούσαν να είχαν αναδειχθεί εκείνα τα χρόνια.

Άλλωστε, όπως εξηγεί το βιβλίο, η προστασία της Γαλλίας προς τους καθολικούς πληθυσμούς των Κυκλάδων δεν φαίνεται να έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο.

Από εκεί και πέρα άρχισαν να εμφανίζονται όλες οι ανατροφοδοτήσεις και οι «εξωτερικές οικονομίες κλίμακας» που μελετά η οικονομική γεωγραφία: η μείωση του κόστους μεταφορών, η ανάπτυξη των κτηριακών υποδομών, η διαμόρφωση μιας εγχώριας αγοράς εργασίας, η συσσώρευση δεξιοτήτων και κεφαλαίων, και ούτω καθεξής. Η πορεία **δεν** ήταν γραμμική, ούτε οι επιδράσεις μονοσήμαντες. Πολύ σωστά, η συγγραφέας μας επισημαίνει την ώθηση που έδωσε στην εκβιομηχάνιση η **κρίση** που διένυσαν το εμπόριο και η ναυτιλία, εξαιτίας των αλλαγών στην τεχνολογία και τα δίκτυα των μεταφορών. Η κρίση, μας λέει η Χριστίνα Αγριαντώνη, απελευθέρωσε τους πόρους, που είχαν συσσωρεύσει, όμως, το εμπόριο και η ναυτιλία στη Σύρο. Συνεπώς, η ανάπτυξη της πρώτης συριανής βιομηχανίας, χρειάστηκε τόσο την άνθηση, όσο και την κρίση του εμπορίου. Η σωρευμένη τεχνική εμπειρία γύρω από το λιμάνι ήταν εξίσου απαραίτητη με την ανεργία που έπληξε τους ταρσανάδες κατά τη μετάβαση από το ιστίο στον ατμό. Τα εμπορικά κεφάλαια που χρηματοδότησαν την ανέγερση του κτηριακού αποθέματος κοντά στο λιμάνι ήταν εξίσου απαραίτητα με την εμπορική κάμψη που φρόντισε τα κτήρια αυτά να απελευθερωθούν για άλλες χρήσεις, μετά το 1860.

Σε αντίθεση με το αμερικανικό Dalton, ωστόσο, η Σύρος δεν κατάφερε να διατηρήσει αυτή τη θέση στη μακρά διάρκεια. Αντιθέτως, έπαψε σταδιακά να αποτελεί πόλο έλξης του βιομηχανικού κεφαλαίου. Ενδεχομένως γιατί – σε αντίθεση με το Dalton – δεν εξειδικεύτηκε ποτέ σε κάποιο νέο προϊόν, στο οποίο μπορούσε η ίδια, να θέσει τους όρους του ανταγωνισμού. Έτσι, εγκλωβίστηκε στην ανάγκη να διαφυλάξει την ανταγωνιστικότητά της σε όρους κόστους, όπου σταδιακά βρέθηκε να μειονεκτεί. Η επόμενη βιομηχανία που αναπτύχθηκε, η κλωστοϋφαντουργία, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα δραστηριότητας που σταδιακά εξοβελιζόταν

από το κέντρο στην περιφέρεια, σε αναζήτηση χαμηλότερου εργατικού κόστους. Υπό μία έννοια, η αποβιομηχάνιση της Σύρου θυμίζει την μεταγενέστερη αποβιομηχάνιση της Ελλάδας από τη δεκαετία του 1980 και αργότερα, όταν η απώλεια της ανταγωνιστικότητας κόστους δεν αντισταθμίστηκε από στροφή σε κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίας.

Επιστρέφοντας όμως στη χωρική εξέλιξη, η περίπτωση της Ερμούπολης φαίνεται επίσης να επαληθεύει μία από τις βασικές προβλέψεις των υποδειγμάτων της νέας οικονομικής γεωγραφίας: το διεθνές κόστος μεταφοράς αποτελεί δίκοπο μαχαίρι. Όταν αρχίζει να μειώνεται, επιτρέπει τη δημιουργία των πρώτων βιομηχανικών συγκεντρώσεων – ενδεχομένως και σε παραπάνω από ένα σημεία του χάρτη. Από ένα σημείο και πέρα όμως, η μείωση του κόστους των μεταφορών ευνοεί την ανάδειξη ενός μικρού αριθμού κεντρικών πόλων. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτός ο πόλος δεν θα μπορούσε να είναι άλλος από τον Πειραιά. Και δεν είναι τυχαίο, όπως αναδεικνύει το βιβλίο, ότι οι πιο «κινητικοί» πόροι συριανής οικονομίας μετακινήθηκαν σταδιακά από την Ερμούπολη στον Πειραιά. Πρώτα τα κεφάλαια και τα υποκαταστήματα των επιχειρήσεων, έπειτα οι πιο εύπορες επιχειρηματικές οικογένειες, και εν τέλει και ίδιοι οι εργάτες.

Η αναφορά στον Πειραιά μας φέρνει στο ζήτημα της ένταξης της Σύρου στο συνολικό αφήγημα της βιομηχανικής εξέλιξης στην Ελλάδα, από τον 19ο αιώνα έως τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένα τέτοιο αφήγημα υποφώσκει σε ολόκληρο το βιβλίο, αλλά υποτάσσεται πάντα στην τοπική διάσταση, την εμπειρία της Σύρου – που δεν ταυτίζεται με εκείνη της υπόλοιπης Ελλάδας. Προσωπικά, θα ήθελα να έχω διαβάσει περισσότερα για αυτή την αλληλεπίδραση και το σύνολο της χώρας, αλλά μπορώ να καταλάβω γιατί – έχοντας γράψει ξεχωριστές μονογραφίες για το θέμα τούτο – η Χριστίνα Αγριαντώνη επέλεξε σε αυτό το βιβλίο να δώσει προτεραιότητα στο μέρος, έναντι του όλου.

Εξίσου κατανοητοί είναι οι περιορισμοί των οικονομικών δεδομένων για την Ελλάδα του 19ου αιώνα, έστω και αν αυτοί περιορίζουν τα περιθώρια

των διεθνών συγκρίσεων. Χάρη στη δουλειά του Bob Allen και των συνεργατών του, η διεθνής συζήτηση για την ιστορία της εκβιομηχάνισης έχει εστιάσει στις σχετικές τιμές των μισθών και της ενέργειας· χάρη στους Kevin O' Rourke και Jefferey Williamson, έχει αναδειχθεί η επίδραση των όρων εμπορίου. Στην Ελλάδα, υπάρχουν πολλές ενδείξεις ανάλογων επιδράσεων, αλλά δεν υπάρχουν ακόμα οι αντίστοιχες στατιστικές σειρές.

Το βιβλίο της Χριστίνας Αγριαντώνη είναι γεμάτο ανάλογες ενδείξεις. Οι αναφορές στα μεταφορικά των πρώτων υλών (δέρματα, βαμβάκι), στις τιμές των καυσίμων και κυρίως στους μισθούς, είτε σε σχέση με τον Πειραιά, είτε σε σχέση με διεθνείς ανταγωνιστές είναι άφθονες. Αξιοποιώντας έναν τεράστιο πλούτο μικρο-δεδομένων για τις επιχειρήσεις, προσφέρει πληθώρα στοιχείων για μισθούς, τιμές, ναύλα, κ.ά. Αν είχαμε αντίστοιχα λεπτομερείς καταγραφές για πολλές πόλεις και χρονικά σημεία, η ελληνική εμπειρία θα μπορούσε να ενταχθεί καλύτερα στο διεθνές παράδειγμα.

Ασφαλώς, αυτό δεν είναι έργο ενός ανθρώπου, αλλά πολυετών ερευνητικών πρωτοβουλιών, ανάλογων αυτών που ανέπτυξε το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας σε προηγούμενες δεκαετίες, ή αυτών που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια στο δικό μας ιστορικό αρχείο, στην Τράπεζα της Ελλάδος. Πρόθεσή μας είναι μάλιστα να τις εντατικοποιήσουμε, καθιστώντας την Τράπεζα της Ελλάδος κομβική πηγή στατιστικών στοιχείων όχι μόνο για το παρόν αλλά και για το παρελθόν της ελληνικής οικονομίας. Ενδελεχείς μελέτες, όπως αυτή της Χριστίνας Αγριαντώνη για τη Σύρο, μας αποδεικνύουν ότι πηγές και στοιχεία υπάρχουν – φτάνει να είναι κανείς διατεθειμένος να κάνει σχολαστική έρευνα.

Και η έρευνα στην οποία στηρίζεται αυτό το βιβλίο είναι εντυπωσιακά σχολαστική. Τοπικές εφημερίδες, προξενικές εκθέσεις, αρχεία επιχειρήσεων, εμπορικών και εργατικών σωματείων, δημοτολόγια, συμβολαιογραφικά αρχεία από δάνεια έως προικοσύμφωνα και αγοραπωλησίες γηπέδων για βιομηχανικές εγκαταστάσεις είναι μόνο

ορισμένες από τις πηγές περνάνε κάτω από τη μύτη του αναγνώστη, σε διεξοδικές και ενίοτε απολαυστικές υποσημειώσεις· σε μία τουλάχιστον από αυτές εντόπισα και παρατηρήσεις σχετικά με την ορθότητα της σελιδαρίθμησης των τεκμηρίων στα αρχεία των ΓΑΚ – επισήμανση που μόνο μία αρχειοδίφης θα μπορούσε να εκτιμήσει!

Ο πλούτος των δεδομένων, βέβαια, δεν αρκεί. Η πρόκληση συνίσταται στη συνεκτική τους αξιοποίηση και την ανάδειξη διαφορετικών πτυχών της ίδιας ιστορίας. Στην προκείμενη περίπτωση, το αποτέλεσμα είναι εξαιρετικό και αναδεικνύει τη μαεστρία και την εμπειρία της συγγραφέως. Θα ήθελα να αναφερθώ σε ορισμένες από αυτές τις εναλλακτικές πτυχές.

Η πρώτη είναι οι άνθρωποι. Ο υπότιτλος «βιομηχανίες και βιομήχανοι» που συνοδεύει τον δεύτερο τόμο του έργου, είναι ιδιαίτερα εύστοχος. Το βιβλίο δεν παρακολουθεί μόνο τις επιχειρήσεις, αλλά και τα δίκτυα των οικογενειών και των προσώπων. Η ανάλυση της κοινωνικής προέλευσης των επιχειρηματιών και κυρίως η διαγενεακή σύνδεση – δηλαδή, η παρακολούθηση της κοινωνικής εξέλιξης των διάδοχων γενεών είναι εξόχως διαφωτιστική. Και μπορεί η μέθοδος να είναι οικεία και δοκιμασμένη, ιδίως στη ναυτιλιακή ιστορία, αλλά η μεταφορά της στον δευτερογενή τομέα και σε 175 πρόσωπα, μοιρασμένα σε τρεις γενιές, αποτελεί σημαντική συνεισφορά.

Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι η μελέτη του κόσμου της εργασίας, με τα διαφορετικά του επαγγέλματα, τις κοινωνικές διαστρωματώσεις και τις έμφυλες ανισότητες και διακρίσεις. Και εδώ, η συγγραφέας μπαίνει στον κόπο να διασυνδέσει τα στοιχεία του δημοτολογίου και να ανασυνθέσει την εξέλιξη των εργατικών οικογενειών, για να διαπιστώσει το χαμηλό επίπεδο κοινωνικής κινητικότητας. Το ένα τρίτο περίπου των εργατών, προέρχονται από εργατικές οικογένειες, ενώ και τα παιδιά τους ακολουθούν ανάλογη πορεία. Άλλωστε, η παιδική εργασία αποτελεί μέρος της κανονικότητας εκείνης της εποχής και το ορφανοτροφείο που λειτουργεί στη Σύρο, λειτουργεί παράλληλα ως δεξαμενή φτηνής εργασίας για την κλωστοϋφαντουργία.

Το στοιχείο του φύλου είναι επίσης παρόν σε διάφορα σημεία του βιβλίου, που μας υπενθυμίζει τόσο τις έντονες ανισότητες στις αμοιβές ανδρών-γυναικών, όσο και τον σαφή καταμερισμό του είδους των εργασιών. Εντούτοις, η μονάδα ανάλυσης της συμπεριφοράς παραμένει η οικογένεια, γεγονός που επιτρέπει ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις. Έτσι, η ανεργία που πλήττει το λιμάνι, τα βυρσοδεψία και το Νεώριο, στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, οδηγεί αρχικά σε αύξηση της προσφοράς εργασίας εκ μέρους των γυναικών και των παιδιών των ιδίων οικογενειών· μακροχρόνια, ωστόσο, οδηγεί σε φυγή των εργατικών νοικοκυριών προς τον Πειραιά, όπου τα μεροκάματα φαίνεται να είναι υψηλότερα.

Η αναφορά στις αποφάσεις του νοικοκυριού και τον καταμερισμό της εργασίας μας φέρνει σε μία άλλη πτυχή της αφήγησης που ξεχωρίζει στο βιβλίο: την παροχή πληθώρας πληροφοριών σχετικά με τη βιοτεχνία και τη χειροτεχνία, πότε ως πρόδρομες δραστηριότητες και πότε ως συμπληρώματα της βιομηχανίας. Η συγγραφέας μπορεί να περιγράφει την Ερμούπολη ως «τυπική μικρή πόλη του ευρωπαϊκού 19ου αιώνα» με τα «εργαστήρια, τις πρωτο-φάμπρικες και τα πρωτοβιομηχανικά συστήματα παραγωγής», αλλά η λεπτομέρεια με την οποία περιγράφει τη διασύνδεση μεταξύ αυτών των πρωτοβιομηχανικών συστημάτων και της βιομηχανίας είναι κάθε άλλο παρά τυπική – και τη χρωστάμε και πάλι στην ενδελεχή μελέτη του ιστορικού υλικού. Η αφήγηση της εξέλιξης της βυρσοδεψίας, η περιγραφή του τρόπου που λειτουργούσε το Νεώριο και τα γύρω επαγγέλματα, και η καταγραφή των περιπτώσεων όπου οικιακή εργασία – κυρίως γυναικεία – συμπλήρωνε τα ενδιάμεσα στάδια της κλωστοϋφαντουργίας, είναι εξόχως διαφωτιστικές και η χρησιμότητά τους στην ιστοριογραφία ξεπερνούν τα όρια της Σύρου.

Πέραν τούτων, η ιστορία της – «βραδείας», όπως την χαρακτηρίζει – τεχνολογικής εξέλιξης, σπρώχνει την αφήγηση προς άλλο ένα διαφορετικό μονοπάτι και επιτρέπει στη συγγραφέα να επιστρέψει σε ορισμένα από τα παλαιότερά ερευνητικά της λημέρια: τη βιομηχανική «αρχαιολογία», αν μπορούμε να την ονομάσουμε έτσι, την ιστορία της

τεχνολογίας και την τεχνική εκπαίδευση. Ειδικά ως προς το τελευταίο, είναι σαφές για πολλοστή φορά η υστέρηση της χώρας μας, όχι μόνο στο εθνικό αλλά και στο τοπικό επίπεδο, την οποία προσπαθεί να αναπληρώσει η πρόσληψη «ξένων» τεχνικών, αλλοδαπών ή ετεροχθόνων.

Τέλος, ως κεντρικός τραπεζίτης, δεν θα μπορούσα να μην προσέξω και την πληθώρα των αναφορών σε θέματα συναλλαγών, συναλλαγματικών, δανείων και πιστώσεων. Εκεί μου γεννήθηκαν και ορισμένες απορίες, ως προς το πραγματικό κόστος του χρήματος, μιας και στις συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα τον 19ο και πρώιμο 20ο αιώνα, η διάκριση μεταξύ ονομαστικών και πραγματικών επιτοκίων είναι αρκετά σημαντική. Ούτε μου ήταν ξεκάθαρο γιατί η επιβολή της αναγκαστικής κυκλοφορίας, μετά το 1877, αποθάρρυνε τις επενδύσεις στη βιομηχανία, εφόσον ισοδυναμούσε ουσιαστικά με χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής (σ. 151). Πιο πιθανό μου φαίνεται η κρίση να συνδέεται με την αναζωπύρωση του Ανατολικού Ζητήματος, και τις επιπτώσεις του για το εμπόριο της Σύρου – παράγοντα που επισημαίνει άλλωστε η συγγραφέας. Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι και στην περίπτωση της Σύρου, το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης της βιομηχανίας δεν προήλθε από το τραπεζικό σύστημα. Με εξαίρεση, αν κατάλαβα καλά, μία περίοδο μετά το 1872, όταν το τοπικό υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας απέκτησε έναν νέο διευθυντή, ονόματι Λεωνίδα Κουτσοδόντη, που μοίραζε δάνεια σε όλους τους γνωστούς ντόπιους, με αποτέλεσμα η Τράπεζα να βρεθεί σύντομα με πολλά «κόκκινα δάνεια» (σ. 255-7)!

Μεγάλο ενδιαφέρον έχει και ο τρόπος με τον οποίον η Εθνική Τράπεζα φαίνεται να χειρίστηκε τις πτωχεύειες, μετά το 1876-77: σύμφωνα με τη συγγραφέα, η Τράπεζα προσπάθησε να περιορίσει τις ζημίες της χορηγώντας επιλεκτικά ενυπόθηκες πιστώσεις, τις οποίες συμψήφιζε με παλαιότερα δάνεια. Εντούτοις, χρειάστηκαν κάπου δύο δεκαετίες για να απεμπλακεί από τις εκκρεμότητες αυτών των πτωχεύσεων, εμπειρία που συντέλεσε, κατά τη συγγραφέα, στη μετέπειτα αποστροφή της προς τις βιομηχανικές πιστώσεις και περιπέτειες (σ. 259). Η ιστορία, εν

προκειμένω, μας υπενθυμίζει πόσο πιο επώδυνες είναι οι κρίσεις, όταν συνοδεύονται από παρατεταμένες περιόδους απομόχλευσης, κάτι που βιώσαμε πολύ έντονα κατά τη διάρκεια της πρόσφατης ελληνικής δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης

Τέλος, θα ήθελα να κλείσω με δυο λόγια για τον τρόπο που είναι γραμμένο το βιβλίο. Παρότι απαιτητικό, δεν είναι κουραστικό. Διαβάζεται εύκολα, φτάνει να μην προσπαθήσετε να συγκρατήσετε τα ονόματα που παρελαύνουν από τις σελίδες του και – ευτυχώς – ευρετηριάζονται πλήρως στο τέλος κάθε τόμου.

Μην υποτιμήσετε επίσης τον δεύτερο τόμο: ίσα-ίσα, οι ιστορίες μεμονωμένων επιχειρήσεων προσφέρουν αυτοτελείς αφηγήσεις που ξεκουράζουν και σας επιτρέπουν να ξεφύγετε σε απρόσμενα μονοπάτια. Διαβάζοντας την ιστορία της ηλεκτρικής εταιρείας Σύρου, βρέθηκα στη μέση μιας έντονης διαμάχης, στους κόλπους του δημοτικού συμβουλίου, για την επιλογή μεταξύ ασετιλίνης, αεριόφωτος ή ηλεκτροφωτισμού· η διαμάχη, φυσικά, δεν ήταν μόνο τεχνολογική, εφόσον συνδεόταν με διαφορετικές εταιρείες και ομάδες συμφερόντων.

Τέλος, μην υποτιμήσετε τις υποσημειώσεις, που είναι γεμάτες με ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες αλλά και χιούμορ. Πώς αλλιώς θα μάθετε για τον καβγά που σημειώθηκε μεταξύ ενός μεσίτη από το Άργος, και μερικών κρητικών εμπόρων, τον Σεπτέμβρη του 1848. Η υπόθεση έφτασε στα δικαστήρια, γιατί οι Κρητικοί αποκάλεσαν τον μεσίτη «παλιομωραϊτη τζαρουχά», ενώ αυτός τους είπε «μπουρμάδες», δηλαδή τουρκόσπορους.

Συνδυάζοντας ένα τεράστιο όγκο υλικού με την εμπειρία μίας ολόκληρης ζωής στην έρευνα της βιομηχανικής ιστορίας της χώρας, η Χριστίνα Αγριαντώνη προσέφερε στη Σύρο και τους αναγνώστες ένα ανεκτίμητο δώρο: ένα βιβλίο αναφοράς για την ιστορία μιας «πρώιμης βιομηχανικής πόλης στο Αιγαίο», γραμμένο με κέφι και μεράκι, που μας καλεί να ξανασκεφτούμε ευρύτερα θέματα για την ιστορία της χώρας, της βιομηχανίας, αλλά και την αλληλεπίδραση του τυχαίου με το σωρευτικό

στη διαμόρφωση της οικονομικής πραγματικότητας. Την ευχαριστούμε πολύ και τη συγχαίρουμε για το αποτέλεσμα!

=====

Παρουσίαση του δίτομου έργου «Ερμούπολη της Σύρου, 1823–1940. Μία πρώιμη βιομηχανική πόλη του Αιγαίου, Βιομηχανίες και βιομήχανοι» της Ομότιμης Καθηγήτριας Χριστίνας Αγριαντώνη στην Τράπεζα Ελλάδος

Κείμενο, φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Την Τρίτη 4 Φεβρουαρίου 2025, έγινε η πρώτη παρουσίαση του νεοεκδοθέντος δίτομου έργου της Χριστίνας Αγριαντώνη, στην αίθουσα της Τράπεζας της Ελλάδος. Το συντονισμό της εκδήλωσης έκανε η Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου, ομότιμη

Διευθύντρια Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, ενώ για το βιβλίο μίλησαν οι: Γιάννης Στουρνάρας, Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Τάσος Γιαννίτσης, Ομότιμος Καθηγητής του ΕΚΠΑ, ο Χρήστος Χατζηιωσήφ, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης και η συγγραφέας Χριστίνα Αγριαντώνη, Ομότιμη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Στην εισαγωγή της η Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου τόνισε ότι:«… πρόκειται για έργο κοπιώδες … εμπλουτισμένο από το πλούσιο αρχειακό υλικό της Ερμούπολης, που μελετάται και διασώζεται, χάρις και στις άοκνες προσπάθειες του ιστορικού Χρήστου Λούκου … Η διαδρομή ήταν μεγάλη, αλλά άξιζε … Έγιναν κατανοητές όψεις του καπιταλισμού στη Μεσόγειο … Πρόκειται για την ιστορία ανόδου – παρακμής, ενός πρωτόγνωρου για τα ελληνικά δεδομένα εμποροναυτιλιακού και βιομηχανικού κέντρου … Το 1880 είναι το οριστικό τέλος της εμποροναυτιλιακής ιστορίας της Ερμούπολης και η αρχή της βιομηχανίας της … Μελετήθηκαν 100 συνολικά βιομηχανίες, από το 1860 έως το 1940 και οι βιομήχανοι … Το λιμάνι της Ερμούπολης των 150 ανθρώπων, έγινε αργότερα πολυάνθρωπο, με πληθυσμό 13.500 ανθρώπους … Εξετάζεται πως και γιατί γεννήθηκε, προσαρμόστηκε και τελικά διαλύθηκε η βιομηχανία στην Ερμούπολη».

Στην ομιλία του ο Γιάννης Στουρνάρας τόνισε ότι: «…η Ερμούπολη της Σύρου έχουν γίνει εδώ και πολλά χρόνια αναπόσπαστο μέρος της ζωής μου και της οικογενείας μου. … Η συγγραφέας είναι μία από τις διαπρεπέστερες οικονομικούς ιστορικούς της γενιάς της … της οποίας η έρευνα είναι συνυφασμένη με τη μελέτη της βιομηχανίας, όχι μόνο από τη στενά οικονομική άποψη, αλλά και υπό το πρίσμα της ανθρωπογεωγραφίας, της ιστορίας της τεχνολογίας, της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και της κοινωνιολογίας … Στον πυρήνα της ερευνητικής δουλειάς του Krugman, δεσπόζει η αλληλεπίδραση των κεντρομόλων και φυγόκεντρων δυνάμεων της οικονομικής γεωγραφίας με το διεθνές εμπόριο … ταιριάζει απόλυτα στην περίπτωση της Ερμούπολης … (που είχε αφετηρία τυχαία) … μιας βιομηχανικής πόλης σε ένα εμπορικό σταυροδρόμι … Η κρίση που διένυσαν το εμπόριο και η ναυτιλία … προώθησε την εκβιομηχάνιση της Ερμούπολης μετά το 1860 … Όμως δεν είχε μακρά διάρκεια … ενδεχομένως διότι δεν εξειδικεύτηκε σε κάποιο νέο προϊόν … Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης της συριανής βιομηχανίας δεν προήλθε από τον τραπεζικό τομέα. Όμως, όταν για μια περίοδο μετά το 1872 διευθυντής του υποκαταστήματος της Εθνικής Τράπεζας στην Ερμούπολη έγινε ο Λεωνίδας Κουτσοδόντης, μοίραζε παντού δάνεια, με αποτέλεσμα η Εθνική Τράπεζα να γεμίσει κόκκινα δάνεια! Η κατάσταση εξισορροπίστηκε αργότερα, όταν έπαψαν οι τράπεζες να δίνουν δάνεια στις βιομηχανίες… Η αποβιομηχάνιση της Σύρου θυμίζει τη μεταγενέστερη αποβιομηχάνιση της Ελλάδος, από τη δεκαετία του 1980 και αργότερα … Το βιβλίο παρακολουθεί τις επιχειρήσεις … τα δίκτυα των οικογενειών και των προσώπων … Η διαγενεακή σύνδεση εξόχως διαφωτιστική … παρακολουθεί την εξέλιξη των εργατικών οικογενειών … Ένα βιβλίο γραμμένο με κέφι και μεράκι … Την ευχαριστούμε πολύ και τη συγχαίρουμε για το αποτέλεσμα».

Τον λόγο έλαβε ο Τάσος Γιαννίτσης, ο οποίος χαριτολογώντας έθεσε το ερώτημα στο Γιάννη Στουρνάρα: «… Πως υπήρξαν κόκκινα δάνεια της Εθνικής Τράπεζας στην Ερμούπολη, χωρίς να υπάρχει κεντρικός τραπεζίτης;» Ο Γιάννης Στουρνάρας απάντησε ότι η Εθνική Τράπεζα έπαιζε το ρόλο του κεντρικού τραπεζίτη. Ο Τάσος Γιαννίτσης ανέφερε ότι δεν συνηθίζει να κάνει βιβλιοπαρουσιάσεις, αλλά το ανέλαβε λόγω μακροχρόνιας γνωριμίας (60 ετών) με την αδελφή της Χριστίνας Αγριαντώνη. «… Το βιβλίο είναι love – affair μεταξύ Ερμούπολης και Αγριαντώνη … Σήμερα η νέα τεχνολογική επανάσταση οδηγεί στην καινοτομία … Οι παλιές κλειστές βιομηχανίες γίνονται τεχνολογικά πάρκα και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας … Ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μαζί με την Χριστίνα Αγριαντώνη, είναι υπεύθυνοι της διάσωσης της αναλαμπής της Ερμούπολης. Οι προσπάθειες τους κατέληξαν στην ίδρυση του Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης, το οποίο μαζί με αυτό του Λαυρίου, είναι μοναδικά στην Ελλάδα. Επετεύχθη διάσωση της ιστορικής μνήμης και της φυσικής μορφής κάποιων εργοστασίων (κτηρίων) σε συνεργασία με την Παπαζώη, με οικονομικές και πνευματικές διαστάσεις … Η πρώτη περίοδος 1824–1840 περιγράφει την εξέλιξη του λιμανιού και τη μετατροπή του σε εμποροναυτιλιακό κέντρο … Δεύτερη περίοδος 1840–1860 άνθιση – συρρίκνωση εμποροναυτιλιακού κέντρου … 1850–1860 άνθιση ατμόπλοιων … Τρίτη περίοδος 1860–1912 μετεξέλιξη βιομηχανικής δραστηριότητας … Τέταρτη περίοδος 1912–1918 Α’ ΠΠ, περιορισμοί, πλήγμα Νεωρίου … Πέμπτη περίοδος 1918–1924 ανάκαμψη Ελλάδος, όχι όμως στη Σύρο … Έκτη περίοδος 1924–1940 παρακμή συρρίκνωση … Μακροσκοπική οπτική: Πως ανέβηκε και έπεσε μια κουκίδα στο χάρτη; Πόσο γρήγορα αναπτύχθηκε; Μια καλή εξέλιξη δεν προϋποθέτει και ανάλογη συνέχεια, αν δεν υπάρχει τεχνολογική προσαρμογή … Η συγγραφέας χρησιμοποιεί 247 ελληνόγλωσσες και άλλες τόσες ξένες βιβλιογραφικές πηγές, από τις οποίες μόνο 14 είναι οικονομικά έργα … Πρόκειται για έργο ζωής, κατάθεση ψυχής, βιβλίο αναφοράς … στα μονοπάτια που ακολούθησε η βιομηχανική ανάπτυξη».

Ο Χρήστος Χατζηιωσήφ τόνισε ότι πολλά ζευγάρια τελούν τον πολιτικό τους γάμο, στο μεγαλύτερο δημαρχείο της Ελλάδος, αυτό της Ερμούπολης. «… Η Ερμούπολη εκλαμβάνεται ως νεωτερική πόλη, χωρίς να έχει ουσιαστικά αρχαίο ή βυζαντινό παρελθόν … Η διάσωση των αρχείων διασώζει την αστική ιστορία, που είναι έργο ζωής του Χρήστου Λούκου. Η Χριστίνα Αγριαντώνη διασώζει τη βιομηχανική ιστορία της Ερμούπολης … Είναι φανερός ο πλούτος και η δυναμική των πηγών της Αγριαντώνη … Η οικοτεχνία των ορεινών χωριών της Πελοποννήσου, έχει επηρεάσει τους Πελοποννήσιους που μεταναστεύουν στη Σύρο προς το τέλος του 19ου αιώνα… Η αποσύνθεση της εμποροναυτιλίας … οδηγούν ώστε τα κτήρια του ναυπηγείου – ταρσανά να μετατραπούν σε βιομηχανίες … Μόνο στη βυρσοδεψία υπήρχε συνέχεια μεταξύ βιοτεχνίας – βιομηχανίας … Η πρώτη φάση της εκβιομηχάνισης οδηγεί σε παγίδευση και στρεβλώσεις … Οι Κασσιώτες εφοπλιστές αναθέρμαναν το Νεώριο μεταπολεμικά … Οι βιομήχανοι είχαν αναδείξει την αξία των εργατών … Η χιλιοειπωμένη, χιλιοτραγουδισμένη απεργία του 1878

στα ναυπηγεία και βυρσοδεψεία, πραγματοποιήθηκε στα ναυπηγεία και όχι στα βυρσοδεψεία (σύμφωνα με τις σύγχρονες απόψεις). Οι απεργοί ζητάνε οκτάωρη εργασία και να μην καθαρίζουν αμισθί τις μηχανές την Κυριακή … Η κρίση των πρώτων βιομηχανιών επέρχεται την περίοδο 1883–1885, με πτωχεύσεις και αναστολή βοήθειας των βιομηχανιών από τις τράπεζες … Η περίοδος 1890–1914 σημαδεύει την άνθηση της συριανής κλωστοϋφαντουργίας … Η αναγκαστική κυκλοφορία (υποχρεωτική χρήση δραχμών) που επιβάλλεται από την Εθνική Τράπεζα, είναι η καταστροφή της συριανής βιομηχανίας … Σήμερα η «τουριστική κατανάλωση» έχει αναχθεί σε βιομηχανία της Ελλάδος».

Η Χριστίνα Αγριαντώνη ευχαρίστησε την Τράπεζα της Ελλάδος, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και όλους τους ομιλητές, για τις κριτικές και τις παρατηρήσεις τους. «… Το βιβλίο άργησε πολύ, λόγω προσωπικών προβλημάτων και μεγάλου αριθμού πηγών … Το κεντρικό θέμα, που είναι η ιστορία της βιομηχανίας στη Σύρο, ανοίγει πολλά μέτωπα και συνυπάρχει με την ιστορία των τραπεζών … Το μικροσκοπικό επίπεδο είναι πιο πολύπλοκο … Χρησιμοποιήθηκαν πολλά αρχεία, ποικίλα δημοσιεύματα, δημοτικά αρχεία – πάνω στα οποία δουλεύει η ομάδα του Χρήστου Λούκου, συμβολαιογραφικά αρχεία, αρχεία του τοπικού παραρτήματος των ΓΑΚ … Δύσκολα βάζει κανείς φρένο στην περιέργεια, κατά την αναζήτηση ανθρώπων και των δικτύων τους … Το θέμα δεν εξαντλήθηκε. Μπορεί να αξιοποιηθεί από άλλους ερευνητές στο μέλλον … Την περίοδο 1870–1890 είναι πιο προφανής η κατάρρευση του εμπορίου και της ιστιοφόρου ναυτιλίας, πράγμα που οδηγεί στην αναζήτηση νέων λύσεων και τελικά δίνει ώθηση στη βιομηχανία. Οι Χιώτες πέθαναν ή εγκατέλειψαν το νησί. Η Ερμούπολη κατέστη ελκυστικός προορισμός για τη νεότερη γενιά μεταναστών, κυρίως από την Πελοπόννησο, οι οποίοι πήραν την τύχη της πόλης στα χέρια τους. Διακατέχονται από νέα επιχειρηματικά ήθη, σταθερότητα, πειθαρχία, νοικοκυροσύνη. Πολλοί ανειδίκευτοι Κυκλαδίτες συνέρρεαν στη Σύρο. Γυναίκες και παιδιά, πολλά άτομα από Άνω Σύρο, δούλευαν στα εργοστάσια. Την περίοδο 1860–1870 η γενιά της Επανάστασης του 1821 αποχώρησε. Η προϊστορία της βιομηχανίας (παράλληλα με το εμπόριο και τη ναυτιλία), είναι η οικοτεχνία, η τυποβαφική, η ναυπηγική τέχνη, η λιμενική οικονομία. Το ναυπηγείο τροφοδότησε με χαλκουργεία, σιδηρουργεία (πρωτοβιομηχανικά συστήματα), τη βιομηχανία. Επεκτάθηκε η παραδοσιακή οικοτεχνία κουκουλιών, που δούλευε για λογαριασμό της γαλλικής πόλης Λυών. Η Ερμούπολη ήταν εξαρχής ένα εκτεταμένο βιοτεχνικό εργαστήριο. Η αλλαγή φρουράς οδήγησε στην ίδρυση νέων βιομηχανικών κλάδων και τελικά στην ίδρυση της βιομηχανίας βαμβακιού. Όσο υπήρχε εμπορική ναυτιλία, υπήρχε και ισχυρό χρηματοπιστωτικό σύστημα … Η τοπική παραγωγή ήταν μικρή, προορισμένη για την τοπική αγορά, χαμηλών εισοδημάτων. Τα μεγέθη των μονάδων ήταν περιορισμένα. Η υφαντουργία προσπαθούσε να καλύψει οποιαδήποτε ανάγκη, χαμηλή οικονομικά, σε όλη την ελληνική επικράτεια. Υπήρχαν πολλά είδη αργαλειών (εντυπωσιακά μεγάλου εύρους), στα συριανά υφαντουργεία. Οι βιομήχανοι προτιμούσαν να δανείζονται, παρά να κάνουν αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, με αβέβαιο μέλλον. Ο οικονομικός ορίζοντας διευρύνθηκε με το

διπλασιασμό της επικράτειας της Ελλάδος (Νέες Χώρες). Οι Συριανοί βιομήχανοι άρχισαν να κάνουν επενδύσεις στον Πειραιά. Κάποιοι διατήρησαν τα εργοστάσιά τους και στην Ερμούπολη (έως το 1960). Υπήρχε το έμπειρο προσωπικό, με κεκτημένες δεξιότητες, χαμηλές απολαβές. Αυτοί οι παράγοντες διατήρησαν τα υφαντουργεία για μερικές δεκαετίες μετά τον Β’ ΠΠ. Ευτυχώς το Νεώριο επιβίωσε και είναι σήμερα η μακροβιότερη βιομηχανία της Ελλάδος. Αφιέρωσα το βιβλίο μου στον Βασίλη Παναγιωτόπουλο, τον άνθρωπο που με έφερε στη Σύρο».

Πολλοί οι παρευρισκόμενοι, γέμισαν σχεδόν την τεράστια αίθουσα, ανάμεσά τους φίλοι, συγγενείς, διανοούμενοι. Ξεχωριστή η παρουσία του Ομότιμου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Χρήστου Λούκου. Παρόντες από το Σύνδεσμο Συριανών ήταν οι: Γιάννης Κουσουλάκος, Δημήτρης και Ρωξάνη Σουλιώτη, Ευαγγελινή και Ιφιγένεια Γλυνού, Χρήστος Θανόπουλος, Αγγελική-Φλώρα Θανοπούλου, ο Συριανός φίλος Θανάσης Δημητρίου με τη σύζυγό του, κ.α. Μετά τη λήξη των ομιλιών ακολούθησε δεξίωση. Συγχαρητήρια σε όλους τους συντελεστές, αυτής της λαμπερής για τα ελληνικά γράμματα και τη Σύρο, βραδιάς.

Η παρουσίαση του βιβλίου της Χριστίνας Αγριαντώνη θα γίνει στη Στέγη του Συνδέσμου Συριανών, την Τετάρτη 19 Νοεμβρίου 2025, ώρα 19.00, με ομιλητές τους: Χρήστο Λούκο, Γιάννη Κουσουλάκο και Θάνο Θραψιάδη.

Θερμά συγχαρητήρια στη Χριστίνα Αγριαντώνη για το έργο της συνολικά, που αναδεικνύει τη βιομηχανική ιστορία και τον πολιτισμό της Σύρου. Θερμές ευχαριστίες στον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα για τη χορηγία του βιβλίου και τη φιλοξενία της εκδήλωσης στην αίθουσα της Τράπεζας της Ελλάδος. Θερμές ευχαριστίες επίσης για την άμεση και πρόθυμη παραχώρησή της ομιλίας του στο περιοδικό του Συνδέσμου Συριανών.

Μακάρι να βρεθούν στο μέλλον πολλοί άξιοι ερευνητές, σαν τη Χριστίνα Αγριαντώνη και το Χρήστο Λούκο, που θα ασχοληθούν επισταμένως, με αγάπη και μεράκι, με την ιστορία και τον πολιτισμό της Ερμούπολης και της Σύρου.

====

Cpt ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

Ένας Συριανός ναυτικός που ταξίδεψε στα πέρατα του κόσμου

Συνέντευξη Σπύρος Θεοδωράκης

Ιστορίες ναυτικών αλλά και ναυτικούς να διηγούνται ιστορίες έχουμε ακούσει όλοι. Είναι όμως πραγματική μαγεία, μια εμπειρία ανεπανάληπτη, να αποτυπώνεις στο χαρτί, λέξη προς λέξη, τις διηγήσεις τους. Ελάτε μαζί να γνωρίσουμε την ιστορία του καπετάν Δημήτρη Κοντογεώργη από τη Σύρο, που το 1948 μπαρκάρισε ως ναυτόπαις για να «οργώσει» όλες τις θάλασσες. Η ιστορία του στη θάλασσα είναι ίδια, ή σχεδόν ίδια, με αυτή χιλιάδων άλλων ναυτικών μας. Είναι η ιστορία της Ελληνικής Ναυτιλίας.

Καπετάν Δημήτρη πότε τελειώσατε το σχολείο:

Τελείωσα το οκτατάξιο Γυμνάσιο Ερμούπολης το 1948, γεννηθείς στις 6 Δεκεμβρίου του 1931.

Την ημέρα της εορτής του Αγίου Νικολάου. Δεν ήταν δυνατόν να μη γίνετε ναυτικός.

Ναι, βέβαια.

Από ναυτική οικογένεια;

Ο πατέρας μου ήταν δικαστικός. Ο παππούς μου, όμως, από την πλευρά της μητέρας μου, ήταν καπετάνιος στη Ρουμανία. Είχε βαπόρια, αλλά πέθανε νέος, 42 ετών.

Μετά πήγατε σε κάποια Σχολή;

Όχι. Την 1η Δεκεμβρίου του 1948 μπαρκάρισα από τη Σύρο με το liberty ΘΕΜΩΝΗ της Kassos Shipping Navigation των αδελφών Νικολάου και Μηνά Ρεθύμνη. Είμαστε τέσσερις δόκιμοι. Εγώ ήμουνα στο ΘΕΜΩΝΗ μέχρι το 1952 ως ναυτόπαις, μετά δόκιμος, έπειτα ναύτης.

• • •

*[[Τον περασμένο μήνα σύμφωνα με την καταγραφή του λιμεναρχείου, κατέφθασαν στο λιμάνι τους 124 ατμόπλοια, από τα όποια 21 ελληνικά μη συμβατικά, ένα πολεμικό, 42 ταχυδρομικά ελληνικής και ξένης σημαίας, που εξυπηρετούν την εξωτερική συγκοινωνία της επικράτειας και ανήκουν σε εταιρείες με έδρα στο εξωτερικό, και 60 φορτηγά ελληνικής και ξένης σημαίας. Τον αντίστοιχο περσινό μήνα ήταν κάπως λιγότερα, αλλά το κέρδος για την πόλη ήταν τεράστιο. Για όλους...]]**

• • •

Το 1952, επειδή το βαπόρι θα περνούσε από την Κρήτη για πετρέλαια, με τον κίνδυνο να μας πιάσουν στον έλεγχο για να πάμε στον στρατό, ο εφοπλιστής μάς μοίρασε σε άλλα βαπόρια. Εμένα με έστειλε ναύτη σε άλλο πλοίο ελληνικών συμφερόντων, αλλά με αγγλική σημαία, το φορτηγό ΝΟΕΜΙ. Αυτό ήταν το πρώην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ 12ος του Ιωσηφόγλου, ναυπήγησης 1927, τύπου three island. Ο καπετάνιος, ο Α' μηχανικός και ο ασυρματιστής ήταν Εγγλέζοι. Έμεινα μέχρι το 1954. Από το 1953 και μετά ήμουν ανθυποπλοίαρχος χωρίς δίπλωμα. Όταν ένα

χρόνο μετά ήρθα να υπηρετήσω τη θητεία μου, 27 μήνες στο Πολεμικό Ναυτικό, έδωσα εξετάσεις και πήρα το δίπλωμα του ανθυποπλοιάρχου.

Πώς ήταν τα ταξίδια τότε;

Ήταν δύσκολα. Τα καράβια δεν ήταν όπως τα σημερινά, ούτε ως προς τον εξοπλισμό και τις ανέσεις, ούτε ως προς το μέγεθος. Ο καιρός μάς ταλαιπωρούσε πολύ. Θυμάμαι έναν Δεκέμβρη με το φορτηγό ARMAR του Βάτη, όπου καπετάνεψα –ήταν ένα liberty που το είχαν κόψει στη μέση και του είχαν προσθέσει αμπάρι. Έτσι είχε τέσσερα αμπάρια μπροστά και δύο πίσω. Να σημειωθεί ότι η επιμήκυνση του είχε δώσει περισσότερη ταχύτητα. Φύγαμε χωρίς φορτίο από τη Γιοκοχάμα με προορισμό το Vancouver του Καναδά, για να φορτώσουμε ξυλεία. Μου τηλεφώνησε ο πλοιοκτήτης και μου έδωσε εντολή να κάνω «τόξο μέγιστου κύκλου», για να κάνω λιγότερα μίλια. Επειδή ήταν χειμώνας, εγώ τράβηξα ανατολικά ευθεία, αλλά με έπιασε ένα storm ακτίνας 1.200 μιλίων, ισαμε 12 μποφόρ. Ήμασταν καμιά 15αριά βαπόρια, μιλούσαμε με τα VHF, εμείς ξεφόρτωτοι, ολόκληρο το βαπόρι τρανταζόταν, δεν κυβερνιόταν. Ήρθε ο μηχανικός και μου λέει: «Καπετάνιε, θα σπάσουμε τη μηχανή». Του έδωσα εντολή να την κλείσει και ήμασταν ακυβέρνητοι δυόμισι 24ωρα! Όπου μας πήγαινε το κύμα. Όταν μαλάκωσε ο καιρός και βάλαμε μπροστά τη μηχανή μας είχε ρίξει «κάτω» (νότια) καμιά ογδονταριά μίλια. Όταν φτάσαμε στο Vancouver, παραμονές του νέου έτους, είχε μια άπνοια και είχε πέσει τέτοια ομίχλη, που δεν έβλεπες ούτε μέχρι την πλώρη. Σιγά σιγά, με τη βοήθεια και του ραντάρ, τα καταφέραμε. Εκ των υστέρων μάθαμε ότι δυο πλοία είχαν πάθει μεγάλες ζημιές. Ένα νορβηγικό, που μάλιστα έκανε το παρθενικό του ταξίδι, και ένα ελληνικό liberty, που του είχε σπάσει η μηχανή.

Μια άλλη φορά πάλι, με ένα φορτηγό, το HELLESPONT του Εμπειρίκου, στο οποίο ήμουν υποπλοίαρχος, πηγαίναμε στο Rotterdam της Ολλανδίας. Λόγω της κακοκαιρίας που επικρατούσε όμως –είχε ισαμε 11 μποφόρ– δεν μπορούσε να έρθει ο πιλότος να μας πάρει και επί δύο ημέρες κάναμε βόλτες πάνω κάτω έξω από το καραβοφάναρο Goring. Πάθαμε πάρα πολλές ζημιές τότε. Στις αρχές πάλι του 1960 με το φορτηγό ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ –και αυτό της Kassos– ταξίδεψα ως υποπλοίαρχος, με τη γυναίκα μου Νίκη αμέσως μετά το γάμο μας, από Γερμανία για Ιαπωνία μέσω Σουέζ. Σε ένα ταξίδι πήγαμε πολύ βόρεια στο λιμάνι Νταλιάν της Κίνας να φορτώσουμε σόγια για τη Δανία. Έκανε φοβερό κρύο. Όσο περιμέναμε έξω από το λιμάνι στη σειρά για να φορτώσουμε, μας κάνανε τέτοιον εξονυχιστικό έλεγχο οι Κινέζοι που όμοιό του δεν έχω ξαναδεί. Ήταν επί Μάο και τα μέτρα ασφάλειας ήταν δρακόντεια. Θυμάμαι ότι ένας από τους επιθεωρητές είδε ένα χάρτη στην καμπίνα ενός δοκίμου και όταν εντόπισε την Ταϊβάν, έκανε θέμα. Μας έδωσαν να καταλάβουμε ότι τη θεωρούσαν

δική τους και ζήτησαν να σβηστεί το όνομα και να γραφτεί η λέξη Φορμόζα. Επέστρεψα στη Γερμανία τον Αύγουστο του 1960, όταν η γυναίκα μου έφυγε για την Ελλάδα έγκυος στο πρώτο μας παιδί.

Πώς ήταν η ζωή των ναυτικών στα liberty;

Κοιτάξτε, είχαν ανέσεις αυτά τα βαπόρια. Είχαν την τραπεζαρία τους, είχαν καπνιστήριο, οι αξιωματικοί είχαν το σαλόνι τους, είχαν πλυντήρια, ενώ ως προς τις καμπίνες το πλήρωμα ήταν ανά δύο και κάθε αξιωματικός είχε τη δική του. Όλο δε το πλήρωμα μαζευόταν στη μέση του πλοίου κάτω από τη γέφυρα. Τώρα, στα φορτηγά, επειδή η Κασσιακή ήταν εταιρεία της Σύρου, όπως και ο Βάτης, τα περισσότερα πληρώματα ήταν Συριανοί, Τηνιακοί και Σαντορινιοί. Κυκλαδίτες ως επί το πλείστον.

Τι θυμάστε από τη Σύρο όταν είσαστε παιδί;

Υπήρχε πλούτος. Πολλοί καπεταναίοι, πολλοί ναυτικοί. Υπήρχε η Σχολή Μηχανικών και μετά η Σχολή Πλοιάρχων. Ερχόντουσαν τα βαπόρια να κάνουν ανθράκευση. Τα προηγούμενα χρόνια είχε ακόμη πιο πολλή κίνηση. Τα πλοία από Ρουμανία και Ρωσία, που φορτώνανε σιτάρια για Ευρώπη και Αμερική, περνούσαν από τη Σύρο.

• • •

*[[Έριχνε άγκυρα για τρεις ώρες στο λιμάνι της Ερμούπολης, κατέβαιναν οι επιβάτες, ξεφορτώνονταν τα εμπορεύματα, τι πένθη, τι συναντήσεις και αποχαιρετισμοί, και μετά κατευθείαν για τα Χανιά, το Ηράκλειο, την Αλεξάνδρεια, την Αργεντινή, τη Βραζιλία και την Αμερική. Κι από εκεί πίσω ξανά στην Ευρώπη. Στο Κάρντιφ, στο Μάντσεστερ και στη Μασσαλία, στην Οδησσό και ξανά στη στοιχειωμένη Σμύρνη.]]**

• • •

Οι εφοπλιστές και οι μεγαλέμποροι έχτιζαν τα αρχοντικά τους δίπλα στη θάλασσα στα Βαπόρια, αλλά και επαύλεις σε όλο το νησί. Υπήρχε ευημερία, πολυτέλεια, ευρωπαϊκή φινέτσα. Να σκεφτείτε ότι οι άνθρωποι δεν έβγαιναν ποτέ από το σπίτι τους την ίδια μέρα με τα ίδια ρούχα. Ούτε οι γυναίκες, ούτε οι άνδρες. Η Σύρος, έλεγαν, ήταν το δεύτερο Παρίσι.

• • •

*[[Μόνο οι νεαρές, πανέμορφες και σιωπηλές δεσποινίδες ξεχώριζαν. Ωχρές οι περισσότερες και κάπως αμήχανες, με ελάχιστη πούδρα και ρουζ στα μάγουλα και κραγιόν στα χείλη. Ντυμένες κι αυτές με την τελευταία παρισινή μόδα, ένα αφρισμένο κύμα από δαντέλες, οργάντζες, βελούδα, μπροκάρ, μεταξωτά και ταφτάδες, αφήναν τα χέρια τους να πετούν, πουλιά του ονείρου...]]**

• • •

Η χώρα είχε πολλή ζωή. Ερχόντουσαν πολλοί θίασοι με σπουδαίους ηθοποιούς και έπαιζαν στο θέατρο Απόλλων, τη μικρή Σκάλα. Παιδί θυμάμαι το μεγάλο γεγονός: είχε έρθει στη Σύρο το Βασιλικό Θέατρο (νυν Εθνικό) να παίξει την κωμωδία του Μελά «Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» ή την τραγωδία «Οθέλλος και Δεισδαιμόνα» του Σαίξπηρ.

• • •

*[[Οι γυναίκες τους έλαμπαν μέσα στις μουσελίνες, τα βελούδα και τα διαμάντια σαν εικόνα της Ευαγγελίστριας, απόψε στο θέατρο... «Το θέατρον ασφυκτιά», της είπε. Τα διαμάντια των κυρίων στα θεωρεία είναι κάτι το ασύλληπτο ...]]**

• • •

Στην ακτοπλοΐα ποτέ ήρθατε;

Το 1965, όταν γεννήθηκε ο δεύτερος γιός μου. Ήταν επιθυμία και επιταγή της γυναίκας μου. Μου έλεγε: «Καλύτερα λίγα (χρήματα) και κοντά, παρά πολλά και μακριά.»

Ποιο ήταν το πρώτο σας πλοίο;

Ήταν το ΑΠΟΛΛΩΝ του Νομικού. Πήγαμε στην Dieppe, στη Γαλλία και το παραλάβαμε. Είχε μηχανές 22.000 hp, τουρμπίνες και έπιανε 23 μίλια. Εγώ ήμουν ύπαρχος και έμεινα μέχρι το 1967. Αρχικά κάναμε τη γραμμή Σύρος-Τήνος-Πάρος-Νάξος. Θυμάμαι ότι στο πρώτο ταξίδι της χρονιάς, την άνοιξη, ειδοποιούσε η εταιρεία να γίνει αγιασμός στην Τήνο και ν' ανέβει η εικόνα της Παναγίας στο πλοίο, για να πάει καλά η σεζόν. Πηγαίναμε μέχρι επάνω στον ιερό ναό και φέρναμε συνοδεία την εικόνα στο πλοίο. Ωραία χρόνια ήταν, δεν ξέρω αν το κάνουν τώρα ... Και σ' ένα από τα ταξίδια μας «βγάλαμε» και τη «Μις Καλό Ταξίδι!» Από εκεί μεταπήδησα στο ΚΑΝΑΡΗΣ ως καπετάνιος, αλλά έκανα σκάντζα τις άδειες και στο ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ. Ήταν τα γνωστά πλοία των ιταλικών επανορθώσεων, όπως και τα ΜΙΑΟΥΛΗΣ, ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ του Νομικού και το ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ του Ποταμιάνου. Στην πιάτσα ακουγόταν τότε ότι τα πλοία αυτά ήρθαν 13 μέτρα κοντύτερα και πως κατά το δούναι και λαβείν των επιτροπών «ή δεν φτάσανε τα λεφτά ή λήφθηκαν τα μέτρα». Τέλος πάντων.

Με το ΚΑΝΑΡΗΣ ποια γραμμή κάνατε;

Σύρος – Τήνος – Μύκονος – Άγιος Κήρυκος – Καρλόβασι – Βαθύ (Σάμος). Κάναμε δύο ταξίδια την εβδομάδα περίπου.

Πώς ήταν η ακτοπλοΐα εκείνα τα χρόνια;

Ήταν διαφορετική. Υπήρχε βέβαια και ανταγωνισμός. Όταν ήμουν στο ΑΠΟΛΛΩΝ είχαμε ανταγωνισμό με το ΝΑΪΑΣ του Κατσουλάκου. Με το ΑΠΟΛΛΩΝ φεύγαμε στις 8:00 από τον Πειραιά και φτάναμε στις 12:00 στη Σύρο. Σφυρίζαμε και ήξεραν οι Συριανοί ότι είναι ακριβώς 12 το μεσημέρι. Μετά, στις 13:10 ήμασταν Τήνο. Εκεί καθόμαστε δύο με δυόμιση ώρες. Πηγαίναμε για ψάρεμα με μια βενζινάκατο που

μας έδινε ο πράκτορας και βγάζαμε τόσα ψάρια που ταΐζαμε όλο το πλήρωμα. Ήταν ωραία χρόνια. Τώρα είναι διαφορετικά, δεν ξέρω. Στη συνέχεια, πήγα στο ΛΗΤΩ του Καρρά, που είχε τα ναυπηγεία του στο Πέραμα. Εκεί έμεινα για έναν χρόνο περίπου καπετάνιος το 1979. Ήταν το πρώην ΟΙΑ της Kriton Shipping.

Στο ΕΓ/ΟΓ ΣΑΜΑΙΝΑ πότε πήγατε;

Τον Οκτώβριο του 1976. Το παρέλαβα από το Luebeck της Γερμανίας. Ήταν το πρώην M/SN MARY POPPINS της TT-Linie και έκανε μια γραμμή Γερμανία (Luebeck) – Δανία. Είχε μήκος 110 μέτρα και ταχύτητα 19 μίλια. Το φέραμε εδώ, έγιναν οι επισκευές και μπήκε στην γραμμή Ικαρία – Σάμος (Καρλόβασι, Βαθύ). Στη συνέχεια πήγα στο ΑΛΚΥΩΝ του Δημήτρη Βεντούρη το 1980. Πρόκειται για το πρώην ΜΙΜΙΚΑ L. του Κώστα Λάτση. Το 1980 το κατέσχεσε η Εθνική Τράπεζα και του έδωσε το όνομα ΑΛΚΥΩΝ. Από την τράπεζα το πήρε ο Βεντούρης. Ήταν το δανέζικο πρώην KRONPRINSESSEINGRIS. Με αυτό κάναμε τη γραμμή Δωδεκάνησα (Πάτμος – Λέρος – Κάλυμνος – Κως – Ρόδος), αλλά και τη γραμμή Σέριφος – Σίφνος – Κίμωλος – Μήλος.

Μετά ήρθε η σειρά της ΔΑΝΕ;

Στη ΔΑΝΕ πήγα το 1982 ως ύπαρχος στο ΚΑΜΙΡΟΣ και λίγο στο ΙΑΛΥΣΟΣ. Αυτά ήταν ωραία καράβια, αλλά δυστυχώς έπεσαν έξω.

Και τα χαρτιά για τη σύνταξη;

Τα κατέθεσα τον Νοέμβρη του 1986.

Τώρα παρακολουθείτε τι γίνεται στην ακτοπλοΐα;

Όχι. Ούτε στον Πειραιά δεν κατεβαίνω. Πηγαίνω μόνο σε καμιά συνέλευση της Ένωσης Συνταξιούχων Πλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού και στην κοπή της πίτας.

Εντούτοις, πιστεύετε πως η ναυτιλία μας έχει όση στήριξη πρέπει από το κράτος;

Όχι βέβαια, μπορούσε να είχε δοθεί περισσότερη βοήθεια. Άλλωστε έχει μεγάλο συμφέρον το κράτος από τη ναυτιλία. Εμάς τους καπεταναίους μάς βοήθησε πολύ ο Ανωμερίτης, ο πρώην υπουργός επί Σημίτη. Παίρναμε σύνταξη το 55% του βασικού και μας το έφτασε στο 70%. Είχε πρόθεση να το αυξήσει περισσότερο, αλλά δεν μπόρεσε.

Καπετάν Δημήτρη, ευχαριστούμε πολύ. Να είστε πάντα καλά.

Και εγώ σας ευχαριστώ.

[*] *Αποσπάσματα από το μυθιστόρημα: «Ο καιρός των χρυσανθέμων» του Μάνου Ελευθερίου (εκ Σύρου επίσης), στο οποίο με περισσή γλαφυρότητα αναφέρονται στοιχεία της ένδοξης ιστορίας της Σύρου τον προηγούμενο αιώνα.*

Αναδημοσίευση από το περιοδικό ΕΦΟΠΛΙΣΤΗΣ, τεύχος Ιουνίου 2011.

Θερμές ευχαριστίες στο νέο μέλος του Δ.Σ. Συνδέσμου Συριανών Γιώργο Κοντογεώργη, γιο του καπετάν Δημήτρη Κοντογεώργη και στον Σπύρο Θεοδωράκη, για την ευγενική παραχώρηση του γεμάτου αναμνήσεις υπέροχου άρθρου του.

=====

Ο Δημήτρης Κοντογεώργης θυμάται …

Κείμενο, φωτογραφία Χρήστου Θανόπουλου

Ευχαριστώ πολύ, κύριε Κοντογεώργη, που ήσασταν πρόθυμος να μιλήσουμε. Από την πολύχρονη εμπειρία σας στα εμπορικά πλοία και στην ακτοπλοΐα θυμάστε κάποιο αστείο περιστατικό;

Με φωνάξαν μια φορά στην Α’ θέση. Ήταν μια κοπέλα γυρμένη στο πλάϊ, σε μια περίεργη στάση. Της μίλαγαν και εκείνη δεν απαντούσε. Φοβόντουσαν μήπως πέθανε. Της φώναξα, την έσπρωξα και στο τέλος της έριξα δύο χαστούκια και αυτή ξύπνησε, μου είπε: «Συγγνώμη, κοιμόμουν πολύ βαριά».

Τις μεγάλες γιορτές Χριστούγεννα, Πάσχα, πώς τις περνάγατε στο πλοίο;

Ήταν γιορτές ρουτίνας. Μαζευόμασταν όλοι μαζί στην τραπεζαρία, τρώγαμε και τραγουδούσαμε. Ήταν και ο αδελφός μου πλοίαρχος, ο καπετάν Νίκος Κοντογεώργης, όμως πέθανε σε ηλικία 69 ετών από το σύνδρομο Mueller-Fischer. Το 1960 η σύζυγός μου έμεινε έγκυος στο Γιώργο και επέστρεψε στην Ελλάδα. Ο Γιώργος είναι Ατλαντικός, ενώ ο Μάκης Ειρηνικός! Το 1971 ήμουν καπετάνιος στο ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ της εταιρείας Νομικού. Κάναμε το δρομολόγιο των Κυκλάδων: Κύθνο, Σέριφο, Κίμωλο, Μήλο, Ίο, Σαντορίνη. Ο συγχωρεμένος διευθυντής της εταιρείας λεγόταν Λογοθέτης και μου είπε: «Θα έρθουν, ημέρα Τρίτη, είκοσι Ολλανδοί επιστήμονες, να τους περιποιηθείς». Τους παρέλαβα. Φάγαμε όλοι μαζί. Κατέβηκαν στη Μήλο. Τους πήραμε μετά 40 ημέρες. Ο εφοπλιστής Πέτρος Νομικός, γιός του Μάρκου, είχε διασυνδέσεις με τη NASA. Κατά την επιστροφή τους, μας λένε: «Τρυπήσαμε στη Μήλο, σε βάθος 12 χλμ. και βγήκε αέριο, που μπορεί να καλύψει τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα για 200 χρόνια». Τι οικονομία θα είχε η Ελλάδα!

Μια άλλη φορά φθάσαμε στην Ιαπωνία, (πριν μπω στην ακτοπλοΐα). Βγήκαμε με τη συγχωρεμένη γυναίκα μου στο Κόμπε για διασκέδαση. Πήγαμε σε καμπαρέ με show,

γιαπωνέζικους χορούς. Ήμασταν εγώ με τη γυναίκα μου, ο υποπλοίαρχος, ο Α' μηχανικός και ο ασυρματιστής. Είχαμε κλείσει τραπέζι. Αφού καθίσαμε ήρθαν πέντε γκέισες, ντυμένες με παραδοσιακά ρούχα και είπαν: «Πρέπει να σας κάνουμε παρέα». Στα δεξιά μου κάθισε η γυναίκα μου και στα αριστερά η γκέισα. Παρακολουθούσαμε που χόρευαν, φορώντας παραδοσιακές στολές και βγάζαμε φωτογραφίες.

Ήσασταν για μερικά χρόνια πλοίαρχος στο ΑΠΟΛΛΩΝ. Θυμάμαι στη δεκαετία του '80, σε ένα από τα ταξίδια μας με τη μητέρα μου, από Πειραιά για Σύρο, με αυτό το πλοίο, όπου μας υποδεχθήκατε με πολλή χαρά στη γέφυρα του πλοίου. Η μητέρα μου Αγγελική Ρηγοπούλου και ο αδελφός της Γιώργος, σας γνώριζαν οικογενειακώς. Τι υπέροχο πλοίο το ΑΠΟΛΛΩΝ και πόσο γρήγορο! Έκανε το δρομολόγιο Πειραιάς – Σύρος σε 4,5 ώρες, κάτι πρωτοποριακό για εκείνη την εποχή.

Πράγματι, ο ΑΠΟΛΛΩΝ ήταν ένα από τα ωραία βαπόρια. Πήγαμε στη Dieppe για να το παραλάβουμε. Οι Γάλλοι το χρησιμοποιούσαν στο Channel (Στενό της Μάγχης). Το επισκεύασαν. Μείναμε τρεις μήνες στη Χάβρη μέχρι να το παραλάβουμε. Καθοδόν για την Ελλάδα σταματήσαμε στην ισπανική πόλη Μελίγια (επί αφρικανικού εδάφους), απέναντι από το Γιβραλτάρ, για ανεφοδιασμό σε καύσιμα. Κατά την ανακαίνισή του ΑΠΟΛΛΩΝ κατασκευάστηκε και εστιατόριο. Υπήρχε πολύ μεγάλος ανταγωνισμός εκείνη την εποχή μεταξύ των πλοίων. Το ΑΠΟΛΛΩΝ του Νομικού ανταγωνιζόταν το ΝΑΪΑΣ του Κατσουλάκου. Το ΑΠΟΛΛΩΝ όταν δούλευε με το ένα καζάνι έπιανε τα 21 μίλια, ενώ με τα δύο καζάνια έπιανε τα 28 μίλια. Το ΝΑΪΑΣ αναχωρούσε από τον Πειραιά ώρα 7.30, ενώ το ΑΠΟΛΛΩΝ κατά τις 8.00. Σε εκείνο το ταξίδι αποφασίσαμε να δουλέψουμε και τα δύο καζάνια. Στα Γιούρα το ΑΠΟΛΛΩΝ προσπέρασε το ΝΑΪΑΣ και μπήκε πρώτο στο λιμάνι της Ερμούπολης. Καπετάνιος στο ΝΑΪΑΣ ήταν ο Σιγάλας. Δεν το πίστευε, αυτό που έβλεπε. Φώναξε: «Βρε σεις, φύγατε πριν από εμάς!»

Επί Χούντας, από τον Πειραιά ανέβηκε στο ΑΠΟΛΛΩΝ ο αντιβασιλέας Ζωϊτάκης με προορισμό την Τήνο. Ξεχωριστά ανέβηκε και η γυναίκα του με ένα σκυλάκι πεκινουά. Δεν την ξέραμε. Σύμφωνα με τον ισχύοντα τότε κανονισμό, ο καμαρότος είπε στην κυρία Ζωϊτάκη ότι δεν επιτρέπονται ζώα στο πλοίο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη μετάθεσή μου στο πλοίο ΚΑΝΑΡΗΣ. Αργότερα κατέληξα στο ΟΙΑ του Κατσουλάκου και κατόπιν στο ΛΗΤΩ, το οποίο αγόρασε ο Καρράς για ένα χρόνο, πριν το πουλήσει και αυτός.

Θυμάμαι το ΟΙΑ, τέλη της δεκαετίας του ΄70, ήταν από τα πιο μικρά, καλοτάξιδα και παλιά πλοία και όταν έπαιρνε τη στροφή κατάφορτο με κόσμο, ανοικτά του λιμενοβραχίονα για να εισέλθει στο λιμάνι της Ερμούπολης, έγερνε και προκαλούσε εντύπωση. Κύριε Κοντογεώργη, σας ευχαριστώ θερμά για τις αναμνήσεις που μοιραστήκατε μαζί μας. Καλή Χρονιά με υγεία!

(Φεβρουάριος 2025)

=====

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025 - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2025

==========

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025

Κυριακή 12 Ιανουαρίου 2025, Ώρα 11.00.

Ετήσια Γενική Συνέλευση Συνδέσμου Συριανών.

Κυριακή 19 Ιανουαρίου 2025, Ώρα 11.00.

Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών στη Στέγη μας. Διοικητικός και οικονομικός απολογισμός του απερχόμενου Δ.Σ., Εκλογή νέου Δ.Σ., κοπή βασιλόπιτας.

Πέμπτη 23 Ιανουαρίου 2025, Ώρα 11.00.

Επίσκεψη στο στρατόπεδο των θρυλικών ευζώνων της Προεδρικής Φρουράς. Ξενάγηση στους χώρους, στο μοναδικό τσαρουχοποιείο και στο ραφείο. Συνάντηση στην είσοδο του στρατοπέδου, επί της οδού Ηρώδου Αττικού 2. **Κόστος συμμετοχής 5 ευρώ το άτομο,** υπέρ των σκοπών του Συνδέσμου Συριανών.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2025:

Σάββατο 15 Φεβρουαρίου 2025, Ώρα 11.00.

Ξενάγηση στην έκθεση «Τέχνη σε χρυσό. Το κόσμημα στους ελληνιστικούς χρόνους», στο Μουσείο Μπενάκη, στο Κολωνάκι. Τριάντα μουσεία και εφορείες αρχαιοτήτων από όλη την Ελλάδα, πέντε μουσεία του εξωτερικού και οκτώ σύγχρονοι καλλιτέχνες-δημιουργοί κοσμημάτων, γνώστες της αρχαίας ελληνικής τέχνης, συμμετέχουν στην έκθεση-σταθμό. Ξεναγεί ο Δρ. Αρχαιολογίας κ. Μάριος Μυλωνάς. Διάρκεια ξενάγησης **1,5** ώρα. Συνάντηση στην είσοδο του μουσείου, επί της Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας. **Τιμή εισιτηρίου το άτομο, 9 ευρώ, (άνω των 65) μειωμένο 7 ευρώ, και 6 ευρώ για την ξενάγηση.**

ΜΑΡΤΙΟΣ 2025:

Παρασκευή 14 Μαρτίου 2025, Ώρα 11.00.

Ξενάγηση στην έκθεση «Κυκλαδίτισσες**.** Άγνωστες ιστορίες γυναικών των Κυκλάδων**»,** στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, στο Μέγαρο Σταθάτου, Βασιλίσσης Σοφίας και Ηροδότου, στο Κολωνάκι. Η γυναίκα των Κυκλάδων αναδύεται μέσα από ξεχωριστά γλυπτά, κεραμικά, επιγραφές, μεταβυζαντινές εικόνες, γκραβούρες, έγγραφα, τοιχογραφίες, από Θήρα, Δήλο, Τήνο, Πάρο, Δεσποτικό, Κέα, Αμοργό, και άλλα νησιά, ως θεά, ιέρεια, ερωμένη, σύζυγος, αγωνίστρια. Διάρκεια ξενάγησης 1 ώρα. Συμμετοχή ομάδας 25 ατόμων. Συνάντηση στην είσοδο του μουσείου επί της Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας και Ηροδότου. **Τιμή εισιτηρίου 20 ευρώ**. Προϋπόθεση συμμετοχής είναι η κατάθεση του αντιτίμου συμμετοχής λογαριασμό Εθνικής Τραπέζης: GR7601101760000017674968932, Θανόπουλος, Κατσιγιάννη.

Παρασκευή 21 Μαρτίου 2025, Ώρα 9.00.

Ημερήσια εκδρομή στην Αργολίδα**,** ξενάγηση στο λαογραφικό **«**Ίδρυμα Βασίλης Παπαντωνίου**»,** Βασ. Αλεξάνδρου **1** και Σοφρώνη, στο Ναύπλιο. Διάρκεια ξενάγησης 40 λεπτά. Φαγητό στο εστιατόριο «Κήπος», στην Πλατεία Φιλελλήνων**.** Ώρα 17.30 παρακολούθηση της Ακολουθίας των Γ' Χαιρετισμών στον υπέροχο ρωσικό Ι. Ν. Αγ. Λουκά, ιατρού και επισκόπου Συμφεροπόλεως και Κριμαίας, στα Λευκάκια, 10 χλμ. έξω από το Ναύπλιο. Στο ισόγειο λειτουργεί μουσείο για τον άγιο. Αναχώρηση από Γ΄ Σεπτεμβρίου 2, στο κέντρο της Αθήνας. **Κόστος συμμετοχής το άτομο, 30 ευρώ για το πούλμαν και 7 ευρώ το εισιτήριο για το λαογραφικό μουσείο.**

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2025

Σάββατο 12 Απριλίου **2025, Ώρα 11.00.**

Ξενάγηση στο Αθηναϊκό Μουσείο, στην οδό Κέκροπος 10, στην Πλάκα. Περιήγηση στην παλιά Αθήνα, μέσω αντικειμένων ιστορικών αθηναϊκών οικογενειών. Συνάντηση στην είσοδο του μουσείου. Ξεναγεί η μουσειολόγος κ. Έλενα Γκοτζίνα. Διάρκεια ξενάγησης 1,5 ώρα. Φαγητό στο εστιατόριο «Πλάτανος», στους Αέρηδες. **Τιμή εισιτηρίου 5 ευρώ το άτομο.**

Κυριακή του Θωμά, 27 Απριλίου 2024.

Εορτή του Συνδέσμου Συριανών στον Ι. Ν. Αναστάσεως**,** στη Σύρο**,** θεία λειτουργία, αρτοκλασία, δεξίωση με κεράσματα.

ΜΑΙΟΣ 2025

Τετάρτη 14 Μαΐου 2025, Ώρα 10.30.

Επίσκεψη-ξενάγηση στο Ραδιομέγαρο της Ε.Ρ.Τ., στην Αγ. Παρασκευή, στα κοντρόλ, στα τηλεοπτικά στούντιο**,** στο αρχείο φιλμ-φωτογραφιών και στους ραδιοθαλάμους. Συνάντηση στην είσοδο του ραδιομεγάρου επί της Λεωφόρου Μεσογείων. Ξεναγεί η υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων κ. Αραμπατζή Γιούλη. Διάρκεια ξενάγησης 2 ώρες. **Κόστος συμμετοχής 5 ευρώ το άτομο,** υπέρ των σκοπών του Συνδέσμου Συριανών**.**

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2025

Τρίτη 19 Αυγούστου 2025, Ώρα 21.00.

Θερινή συνεστίαση του **Συνδέσμου Συριανών** στο ξενοδοχείο «Ερμής». Τραγουδάει ο πασίγνωστος Γιάννης Αργυρίου μελοποιημένα ποιήματα του Τάκη Κυριτσόπουλου. **Κόστος συμμετοχής ανά άτομο, ανάλογα με την κατανάλωση της επιλογής του**.

Δηλώσεις συμμετοχής:

Μάρω Καφετζοπούλου, τηλ. 2102016490, 6946842363

Χρήστος Θανόπουλος, τηλ. 2107291746, 6944852669

Η εκκίνηση των ημερήσιων εκδρομών γίνεται από την οδό Γ΄ Σεπτεμβρίου 2, στο κέντρο της Αθήνας. Το κόστος συμμετοχής δεν περιλαμβάνει το φαγητό. Εάν κάποιος επιθυμεί να συμμετέχει με δικό του μέσον σε ημερήσια εκδρομή, οφείλει να καταβάλει το αντίτιμο συμμετοχής στην εκδήλωση. Η διεύθυνση της Στέγης του Συνδέσμου Συριανών είναι Γ΄ Σεπτεμβρίου 56, στον 5ο όροφο. Η ηλεκτρονική διεύθυνση του Συνδέσμου Συριανών είναι: www.synd.gr. Σε περίπτωση τροποποίησης του προγράμματος, θα υπάρξει έγκαιρη ενημέρωση.

Τραπεζικός Λογαριασμός Συνδέσμου Συριανών ALPHA BANK : IBAN GR 7901402380238002001000044

Ο Λογαριασμός IBAN του Συνδέσμου στη ALFA BANK είναι:

GR79 0140 2380 2380 0200 1000 044

Παρακαλούμε τα μέλη μας να καταθέτουν έγκαιρα την ετήσια συνδρομή τους, ενισχύοντας το Ταμείο μας, δεδομένου ότι είναι η μόνη πηγή εσόδων που διαθέτομε για την κάλυψη των πάγιων εξόδων, καθώς και για τους σκοπούς του Συνδέσμου.

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2025

ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΙΧΑΛΗΣ Common Progress	1000€	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΑΝΩΝΥΜΟΣ	50€	Στη Μνήμη Νάσου Χάνδακά
ΑΝΩΝΥΜΟΣ	50€	Στη Μνήμη των Γονέων μου

ΤΟΥ ΡΑΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΟΝΙΑ …

Χτυπάει ο Γύφτος τη σπαθιά κι η Ρούμελη ματώνει,
δώνει η Μαντώ το έχειν της και θρέφονται θεριά.
Στο Δερβενάκι, στα στενά, σε μαρμαρένιο αλώνι
σπαθοχτυπιούνται ο Δράμαλης κι ο Γέρος του Μοριά.

===

Το Γέρο φυλακίσανε, του Γένους την κολόνα
κι ο Τουρκοφάγος κίνησε να βγει για διακονιά.
Τον Οδυσσέα γκρέμισαν από τον Παρθενώνα
και τεμενάδες κάνουνε … στον άκαπνο φονιά!

===

Κλαίνε τα λαδοκάντηλα και οι πολυελαίοι,
μανάδες τώρα ραίνουνε με στάχτη τα μαλλιά.
Τον μπαρμπα – Γιάννη βάρεσαν οι Μαυρομιχαλαίοι
μπροστά στου Αη Σπυρίδωνα στης θύρας τα σκαλιά.

===

Τι κι αν γένηκε κελάηδισμα η ηχώ του στεναγμού σου;
Τι κι αν το βλέμμα σου έγινε λεπίδι κοφτερό;
Ραγιά μου, χρόνια θα γυρνάς ικέτης του ψωμιού σου
και τ’ απλωμένο χέρι σου θα τρέμει στον καιρό.

Τάκης Κυριτσόπουλος

Γύφτος = ο Καραϊσκάκης
Τουρκοφάγος = ο Νικηταράς
Μπαρμπα – Γιάννης = ο Καποδίστριας
φονιάς = ο … νοών νοείτω …
Μαντώ = Μαυρογένους

Ελπίδα

Από τον Δημήτρη Βόϊκο

Ήρθες απόψε να με δεις, κυρά,

που το φεγγάρι βγήκε για να ράβει,

κεντίδια πάνω στα νερά,

και στο καράβι.

Κεντίδια γνέθει, του παλιού καιρού.

Και συ θωρείς, αυτόφωτη αχτίνα,

που ρίχνει φως, ίδιο τ' αφρού

στη λαμαρίνα.

Και να, κοντά σου έρχομαι καλή,

μπας και φωτίσεις τη ζωή μου μέρα,

μήπως γλυτώσω απ' το κελί

κι απ' τη χολέρα.

Λες... να, μια σιδερένια φυλακή

όλη η ζωή, τα όνειρα δεμένα

πάνω στην άγκυρα εκεί…,

με την καδένα.

Ήταν σα νά ' ρθες να με δεις κυρά.

Πυρό το φως σου, καίει τους αιθέρες.

Κι εγώ, ναυάγιο στα νερά,

πάνω σε ξέρες.

Σύρα αρχοντομάνα

Από τον Αντώνη Καραμολέγκο

=====

Νησί χρωμάτων και της ιστορίας
των ουρανών και των αγώνων
της νιότης των τραγουδιστών,
της αγκαλιάς και της αγάπης.

Νησί της γέννας της αιωνιότητας
της ζήσης των απλών ανθρώπων
των ταπεινών και των αγαπημένων
των ένδοξων και των γνωστών,
αγνώστων μα και τιμημένων.

Νησί θαυμάτων αστεριών σημάδι
της απεραντοσύνης και του Βαμβακάρη
του Φερεκύδη του Σουρή πατρίδα,
εκεί και του Βικέλα όλη τη λάμψη είδα.

Νησί εμπορίου και αρχοντιάς συνάμα
με τον Ερμή και την Ερμούπολή σου
όλα αυτά μοναδικά τα έχεις,
πολιτισμού κοιτίδα αρχοντομάνα!!

Προϊδέασης τετράστιχα

Από τον Νίκο Σαλίβερο (SALOS)

==Η συννεφιά στο λογισμό πάντα φέρνει μια πλήξη.
Με καρτερία ο ανθός το κάλλος του θα δείξει.
Φίλαυτες οι <μυρωδιές> μαζί ποτέ δεν ζούνε.
Στην Άνοιξη οι ζωντανοί τον θάνατο ξεχνούνε.
/
==Ατέλειωτος ο πόλεμος των ιδεών τ' άνθρώπου,
γιατί ζητούνε έξοδο από του νου τα λούκια.
Η μοίρα όρισε μορφή και χρώμα κάθε τόπου
στη θάλασσα φυτρώνουνε και ζουν όλα τα φύκια.
/
==Είδα το φώς μες τη ζωή, χρυσή του ήλιου αχτίδα,
χαρά και πίκρα γεύτηκα, αγάπη όμως δεν είδα.
Λούστηκα λόγο εμετικό, άδικου καταιγίδα,
απ' το πιθάρι λεύτερη θ' αφήσω τη ελπίδα.
/
==Πολλά στη γη θηλαστικά, ζήσαν και ζουν, τα γένη
μα το ανθρώπινο ρουφά, ό,τι αυτή υφαίνει .
Πάνω στη γη που έλαχε, ξέχνα δεν του ανήκει,
στο γένος είναι πρόσφυγας το σκότος καταδίκη.
/
== Μεσ' το μυαλό και την καρδιά, σαν πέφτουν οι αμπάρες
βαριές μοιάζουν κι' αβάσταχτες «τσιγγάνικες κατάρες».
Μύριες συγνώμες, κάτισχνες το δίκιο ν' αποδώσουν,
αγάπης έργα μοναχές, ζωές πικρές θα σώσουν.
/
==Κι' αν δεν ρωτήθηκε τ' ανθί ποιο χέρι το'χει σπείρει,
ο νους τ' ανθρώπου εχ' οφειλή σ' όλης της γης τη γύρη.
Κι' αφού οι αισθήσεις κολυμπούν μόνο στο πανηγύρι,
ζυγιάζει η φύση ενοχές και μένει τ' ανθομύρι.
/
==Δικό του δίφρο ο άνθρωπος μόνο καβαλικεύει
και πολεμάει ξώδερμα πρώτος να είναι ιππέας
Ξεχνά, η μοίρα τ' άγαλμα της φύσης μαστορεύει,
στο άλογο ο ήρωας, στον κήπο ο σκαπανέας.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

...ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΤΕΡΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΝΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ ΚΑΝΕΙΣ !!!

...ΑΣΤΑ ΝΑ ΠΑΝΕ, ΡΕ ΦΙΛΕ..... ΦΕΤΟΣ...ΤΡΩΜΕ ΤΙΣ ΣΑΡΚΕΣ ΜΑΣ..
Μμμμ!!!
HELLAS

...ΗΡΘΑ ΣΤΟ ΜΠΑΡΜΠΕΡΙΚΟ ΣΟΥ, ΓΙΑΤΙ ΑΠ' ΤΙΣ ΠΟΛΛΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ ΕΧΕΙ...ΜΑΛΛΙΑΣΕΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ.
ΚΟΥΡΕΙΟ «ΤΟ ΑΝΩΔΥΝΟ»
ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

...ΕΓΩ ΕΙΧΑ ΡΑΝΤΖΟ ΣΤΟ ΤΕΞΑΣ..
Τκψ.24
...ΚΑΙ ΕΓΩ ΕΙΧΑ ΡΑΝΤΖΟ ΣΤΟΝ...ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟ !!!

..ΣΟΥΒΛΑΚΙ ΧΩΡΙΣ ΚΡΕΜΜΥΔΙ;
...ΟΧΙ,ΟΧΙ.ΚΡΕΜΜΥΔΙ ΧΩΡΙΣ...ΣΟΥΒΛΑΚΙ....
ΟΒΕΛΙΣΤΗΡΙΟ «Ο ΜΟΥΣΤΑΚΙΑΣ»
Τκψ.25

....ΦΡΑΝΣΟΥΑ....
...ΧΑΙΡΩ ΠΟΛΥ... ΜΗΤΣΟΣ.....
Τκψ.24